ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил
19 февраль
Сешанба
№ 28 (13.714).
Баҳоси:
Обуначига — 6 тийин.
Сотувга — 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! • السلام عليكم، عزيز مشترى ! •

«ОДИНАБИБИ»

Сариосиё ноҳиясидаги тикувчилик фабрикасида бўлиб қайтган жамоатчи суратчимиз Холмамат МАМАТҚУЛОВ юқоридаги суратга ана шундай сарлавҳа қўйибди.

Хўш, муаллиф нега айнан Одинабибини суратга олди?

Ҳамкасбларининг ва фабрика жамоасининг фикрига қараганда Одинабиби Раҳимова корхонада ўзининг ишчанлиги, чеварлиги билан тез орада обрў-эътибор қозонган. Унинг бу ерга ишга келганига атиги 5 йил бўлди. Жамоада танилиш, мижозлар ҳурматини қозониш учун моҳир тикувчига ана шу вақт кифоя қилди.

СССР Олий Кенгашининг V сессияси иш бошлади

Вазият шундай бўлдики, мамлакатимиздаги ва дунёдаги воқеалар СССР халқ депутатларининг парламент таътилидан тўла-тўкис фойдаланишларига имкон бермади. СССР Олий Кенгашининг тўртинчи сессиясидан сўнг парламентнинг қўмиталари ва комиссиялари ишни давом эттирди, унинг раёсати беш марта мажлисга тўпланди. Буни изоҳлаб, ҳам ички, ҳам халқаро вазият шуни талаб қилди, дейиш мумкин. Шунинг учун ҳам СССР Олий Кенгашининг 18 февраль куни Кремлда очилган бешинчи сессияси дастлабки соатларданоқ аниқ амалий тусда иш бошлади.

Иттифоқ Кенгаши билан Миллатлар Кенгашининг қўшма мажлисини СССР Олий Кенгашининг Раиси А. И. Лукьянов очди. Сессия ишида СССР Президенти М. С. Горбачев, шунингдек, Вице-президент ва Бош вазир, бошқа раҳбар идораларнинг вакиллари қатнашмоқдалар.

Раислик қилувчи кириш нутқида парламентнинг бешинчи сессияси жўн ва осон бўлмаслигини айтиб ўтди. Депутатлар сессиялар орасидаги танаффус вақтида жойларга, ўз сайловчилари ҳузурига бориб, биз нақадар мураккаб, масъулиятли даврда яшаётганимизга яна бир бор ишонч ҳосил қилдилар. Жамият жуда катта қийинчиликларни бошидан кечирмоқда. Ижтимоий кескинлик сақланиб турибди, нарх-наво ошиб бормоқда, хўжалик алоқалари бузилган. Шу сабабли мамлакат, жамият турмушини барқарорлаштириш вазифаси кўндаланг бўлиб турибди. СССР халқ депутатларининг IV съезди, мамлакат парламенти қарорларига мувофиқ сўнгги вақтда қабул қилинган СССР Президентининг фармонлари, ҳукумат қарорлари шу вазифани бажаришга қаратилган. Улардан кўзда тутилган асосий мақсад — танглликни бартараф этиш, бозор муносабатларини қарор топтириш, иқтисодий алоқаларни тиклаш, пул системасини мустаҳкамлаш, бузғунчиликка, ҳуқуқ-тартиботнинг бузилишига қарши курашдан иборат.

А. И. Лукьянов сўнгра мамлакатнинг «оловли» нуқталарида аҳвол сўнгги вақтда яхшиланмаганини таъкидлади. Болтиқбўйидаги, Кавказортидаги, баъзи бошқа минтақалардаги воқеалар ССР Иттифоқи сақланиб қолишига ва жумҳуриятлар ўртасида таркиб топган федератив алоқаларга чинакам хавф-хатар сақланиб турганлигидан далолат бермоқда. Жанубий Осетиядаги кескинлик камаймаяпти. Парламент аъзолари, халқ депутатлари СССР Олий Кенгашининг топшириғи билан жойларга боришди, бу масалалар юзасидан биз тегишли қарорлар қабул қилдик, деб эслатди раислик қилувчи. СССР Президентининг фармонларига биноан Литва, Латвия ва Эстония раҳбарлари билан музокаралар олиб бориш учун делегациялар тузилди.

Янги иттифоқ шартномасини тайёрлаш ишлари давом эттирилди ва шуни айтиш керакки, бу иш сўнгги вақтда жадал ва самарали ўтмоқда, деб илова қилди А. И. Лукьянов. ССР Иттифоқини сақлаб қолиш ва янгилаш тўғрисида бўлажак умумхалқ референдуми жуда катта аҳамиятга эга бўлади. Бу хусусда ҳам кўпгина қийинчиликлар вужудга келмоқда ва биз сессия бошланишидаёқ референдумга тайёргарлик қандай бораётганлиги тўғрисидаги масалани ҳар томонлама кўриб чиқишимизга тўғри келадиганга ўхшайди, деб таъкидлади раислик қилувчи.

Халқаро вазият ҳам мураккаблигича қолмоқда, деб эслатди у. Бизнинг диққат-эътиборимиз ҳамон Форс кўрфазига қаратилган. Яқин Шарқдаги вазият тобора кўпроқ кескинлашмоқда. Бегуноҳ одамлар, граждан аҳоли ҳалок бўляпти, БМТ хавфсизлик кенгаши томонидан берилган мандатдан ташқарига чиқиш хавфи мавжуд.

Шундан сўнг депутатлар сессиянинг рўзномаси ва иш тартибини тасдиқлашга киришдилар.

БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг Пленуми

15 февралда БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг IV пленуми бўлиб ўтди. Пленум «Ҳозирги давр тўғрисида»ги ва «БЛКЁИ Марказий Қўмитаси даражасида шаклланган мулкни жамоа бошқарувининг механизми тўғрисида»ги масалаларни муҳокама этди. БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби В. Зюкин ва БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг иккинчи котиби В. Копьев ахборотлари тингланди.

Мунозараларнинг асосий мазмунини турли хил сиёсий кучлар ўртасида курашнинг кескинлашганлиги ва мамлакатда иқтисодий вазият ўта ёмонлашиб бораётган шароитларда комсомолнинг сиёсий йўлини белгилаб олиш ташкил этди. Марказий Қўмита аъзоларининг кўпчилиги БЛКЁИни сиёсий кенг кўламли сўл оқимга мансуб ва асосий вазифаси — ёшларнинг ижтимоий манфаатлари ҳамда ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган ташкилот сифатида кўришни истайдилар.

Шунингдек, пленумда бир қатор ташкилий масалалар муҳокама қилинди.

Пленум кўрилган масалалар юзасидан қарорлар қабул қилди.

Ўзбекистон ЛКЁИ МҚ Бюросида

Ўзбекистон ЛКЁИ МҚ Бюросининг навбатдаги мажлисида комсомол ташкилотлари бўлимининг «Ўзбекистон Ленинчи Коммунистик Ёшлар Иттифоқининг 1991 йил 1 январдаги таркиби тўғрисида»ги хати кўриб чиқилди. Ҳозир Ўзбекистон ЛКЁИ ўз сафида 2 миллион 600 мингдан зиёд комсомолни бирлаштириб турибди. Уларнинг 60 фоизи қизлар. БЛКЁИ аъзоларининг учдан бири ўқувчилар. Таҳлил шуни кўрсатдики, ташкилот аъзоларининг ўндан бири турли сабабларга кўра ишламайди. Ўтган йили ташкилотга яна 200 мингдан зиёд йигит-қиз аъзо бўлиб, ўз тақдирини у билан боғлади.

Ўтган давр ичида Ўзбекистон ЛКЁИ ташкилий тузилишида ўзгаришлар бўлди. Жиззах вилоят комсомол қўмитаси, 9 та ноҳия қўмитаси янгидан тузилди. Ҳудудий белгисига қараб 28, ижтимоий аҳамиятга молик манфаатлар бўйича иккита бошланғич ташкилот тузилди.

Ўзбекистон ЛКЁИ МҚ бюроси ва Ўзбекистон ССР Меҳнат ва ижтимоий масалалар бўйича давлат қўмитаси Ҳайъатининг қўшма қарори билан Ўзбекистон ЛКЁИ МҚ ҳузуридаги тугатилган кадрлар ва фаоллар малакасини ошириш олий билимгоҳи базасида Ўзбекистон ЛКЁИ МҚ ва Ўзбекистон ССР Меҳнат давлат қўмитасининг Ёшлар олий билимгоҳи тузилди. Олий билимгоҳ ёшлар, меҳнат ва иш билан бандлик соҳасида олиб бориладиган ижтимоий-сиёсий муаммолари бўйича ижтимоий давлат таълим, илмий ва илмий-методик марказ бўлади. Бу ерда иккита куллиёт, учта кафедра, илмий-тадқиқот шўъбаси ва хўжалик ҳисобидаги бўлинмалар тузилмоқда.

МҚ Бюроси Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллик маросимига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича тадбирларни тасдиқлади. Байрам маросими доирасида «Ўзбекистон комсомоли» ташвиқот поездининг Навоий шаҳрига сафари, ёш шоирлар, ёзувчилар танловлари, болалар ёзувчиларининг семинар-кенгаши, буюк мутафаккир ҳаёти ва ижоди билан боғлиқ ерларга сафар ва бошқа кўплаб тадбирлар уюштириш кўзда тутилмоқда. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг «Камалак» ноширлик-матбаа бирлашмасида Алишер Навоий асарлари чоп этилади.

МҚ Бюросида Ўзбекистон ЛКЁИ делегациясининг Жаҳон Демократик Ёшлари Федерацияси таклифи билан Венгрия жумҳуриятига қилган сафари якунлари тўғрисидаги ахбороти маълумот учун қабул қилинди. Учрашув якунлари бўйича икки томонга ҳам муайян мажбуриятлар юкловчи протокол имзоланди. Масалан, ЖДЕФ Бош Кенгашининг яқинда ўтадиган мажлисида Ўзбекистон Ленинчи Коммунистик Ёшлар Иттифоқининг ЖДЕФ сафига ассоциация аъзоси сифатида қабул қилиш масаласи кўрилади. Ўз навбатида Ўзбекистон ЛКЁИ ЖДЕФ ўтказмоқчи бўлган тадбирларда, жумладан, Ўзбекистонда ҳам моддий ва бошқа хил ресурслар билан қатнашишга тайёр.

Бюро Сирдарё вилоят комсомол қўмитаси бюроси лавозимидан озод қилган ва БЛКЁИ сафидан ўчирган Гулистон шаҳар комсомол қўмитасининг собиқ биринчи котиби Ў. Шодмоновнинг ёзма аризасини кўриб чиқди. Марказий Қўмита Бюроси аъзолари комсомолдан ўчириш сабабларини асоссиз, деб топиб, ўртоқ Ў. Шодмоновни БЛКЁИ сафига тикладилар, шунингдек, уни лавозимидан озод қилиш сабабларини меҳнат дафтарчасида тўғри кўрсатиш ҳақида қарор қабул қилдилар.

Қарор ижросини бажариш Сирдарё вилояти комсомол қўмитасига топширилди.

НИЯТ ЯХШИ-Ю...

ЖУМҲУРИЯТ ЎҚУВЧИ-КОМСОМОЛЛАРИНИНГ ТАЪСИС КОНФЕРЕНЦИЯСИДАН РЕПОРТАЖ

Яқинда Ўзбекистон Ленин комсомоли Марказқўмида, жумҳурият ўқувчи-комсомолларининг таъсис конференцияси бўлиб ўтди. Конференцияни ўтказишдан кўзланган мақсад: Ўзбекистон комсомолининг Ҳаракат дастури ва Уставига мувофиқ ўқувчи-комсомоллар кенгашини тузиш ҳамда кенгашнинг таъсис йиғилишини чақириш муддатини белгилаб олиш, унинг тахминий ҳаракатномасини ишлаб чиқишдан иборат эди. Таъсис йиғилишини шу йилнинг май ойига чақириш белгиланди ва тузилажак ўқувчи-комсомоллар кенгашининг умумий ҳаракат лойиҳаси ишлаб чиқилди.

Конференция якун топгач, йиғилиш қатнашчиларидан тузилажак кенгаш ва ўтказилган тадбир хусусидаги фикрларни сўрадик.

Гулнора Сейтмаганбетова — жумҳурият комсомол Марказқўми мактаблар бўлимининг ходими, тадбир ташкилотчиси:

— Ҳамма мустақилликка интилиб турган бир пайтда, ўқувчи-комсомолларнинг ҳам ўз кенгашлари бўлиши одатий ҳол. Ахир уларнинг ҳам ўзига яраша муаммолари, ташвишу-севинчлари бор. Ўша дарду-ҳасратларини сўзлаш учун минбар, ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, муаммоларига ечим топиш учун ўзларининг кенгашлари бўлиши шарт. Энг асосийси, қийинчилик билан бўлсада, илк қадам қўйилди. Энди барча умид ёшлардан. Қолаверса, комсомол Марказқўми ва жумҳурият Халқ таълими вазирлигидаги ўртоқлар ташаббусимизни қўллаб-қувватлашса фойдадан ҳоли бўлмасди. Чунки ҳозир қўлимизда умуман маблағ йўқ. Агар улар бизга маблағ билан ёрдам беришмаса, барча уринишларимиз зое кетиши мумкин.

Ёқутой Хонбобоева — Наманган вилояти, Янгиқўрғон ноҳиясидаги Сиддиқжон Имомов номидаги 11-мактабнинг 11-синф ўқувчиси:

— Ишни йўлга қўя олсак, бу кенгаш бизга жуда ҳам асқотади, деб ўйлайман. Мен ўтган йили Бутуниттифоқ ўқувчиларининг кенгашида ҳам қатнашганман. Фақат у ердаги кўп яхши гаплар амалга ошмай қолди. Ишқилиб, ўзимизникини амалга оширайлик.

Зайтуна Қурбонниёзова — Хоразм вилоят комсомол қўмитаси бўлим мудири:

— Назаримда, кенгашни тузишнинг ўзи ортиқча ташвишдек туюляпти. Чунки, ўтган йили ҳам жумҳуриятда шунга ўхшаш бир тадбир ўтказилган эди. Ҳеч бир фойдасини сезмадик, Бутуниттифоқ кенгаши-ку, биз учун умуман ортиқча ташвиш бўлди. Эсимда — ўша кенгашда қатнашган ўқувчим йиғлагудек бўлиб гапириб берганди. «Мен «Комсомол Оролга ёрдам бериши керак»лиги ҳақида гапира бошлаганимда, бутун залдагилар кулиб юборди...».

Демоқчиманки, маблағ ва аниқ иш режаси бўлмасдан туриб, оғизда ҳеч нарсага эришиб бўлмайди...

Нима ҳам дердик, ҳар кимнинг ўз фикри бўлгани яхши.

Тўғри, тадбирни ташкил қилишда баъзи камчиликлар ҳам бўлди. Айниқса, конференциянинг тўлиқ рус тилида олиб борилиши ва барча ҳужжатларнинг русча тайёрланганлиги ҳам баҳсга сабаб бўлди. Майли, нима бўлганда ҳам бу эзгу ишнинг бошланиши. Бошлашда эса хато, камчиликлар бўлиши табиий. Энг асосийси — яхши ниятда бошланган ишнинг сўнгги ҳам бахайр бўлсин.

Ислом ҲАМРО.
«Ёш ленинчи» мухбири.

ДЕМОКРАТИЯЛАШ САРИ ҚАДАМ

Яқинда ўтказиладиган Бутуниттифоқ референдуми кўпчилик жумҳуриятларнинг ягона давлатни сақлаб қолишга бўлган холис эҳтиёжини, бошқа томондан эса марказнинг ўз ҳокимиятини сақлаб қолишга интилишини акс эттиради. БМТга кўмаклашувчи уюшманинг СССРдаги социологик маркази бош директорининг ўринбосари, фалсафа фанлари номзоди С. Д. КОЗЛОВ ТАСС мухбири Т. Замятина билан суҳбатда ўз фикрини шундай изҳор қилди.

— Ҳозир тайёрланаётган Бутуниттифоқ референдуми, социологик тадқиқот эмас, балки энг аввало, сиёсий тадбирдир. Мазкур тадбирга худди шу нуқтаи назардан ёндашиш керак, — деб таъкидлади олим. — Мен тайёрланган саволга баҳо беришда мамлакат раҳбарияти манфаатлари билан жамият манфаатларини тенглаштирмаган бўлур эдим. Менинг назаримда, жамоатчилик эҳтиёжини қондириш учун: «Тенг ҳуқуқли суверен жумҳуриятлар федерациясини қўллаб-қувватлайсизми?», деган саволнинг ўзи етарли бўлур эди. Бунда Болтиқбўйи ва Кавказ орти жумҳуриятлари, шунингдек, Молдовадан ташқари овоз беришда қатнашганларнинг мутлақо кўпчилиги федерация ғоясини қўллаб-қувватлашига шубҳа туғилмайди. Маълумки, Болтиқбўйи ва Кавказ орти жумҳуриятлари, Молдова парламентлари алоҳида йўл тутдилар. Россия, Белоруссия ва Қозоғистонда федерация тарафдорларининг сони 80 фоизга яқинлашиши мумкин.

Бинобарин, сиёсий раҳбарлар ягона давлат ғоясини қўллаб-қувватлаш билан бирга, муайян ҳаракат қилиш, иш олиб бориш ҳуқуқини ҳам қўлга киритишлари муҳимдир. Чунки, федерацияга нисбатан «Ҳа» деб жавоб берилиши давлат ҳокимиятининг шакли сифатида Советларни ҳам, танлаб олинган социалистик йўлни ҳам, мамлакат раҳбариятининг миллатлараро можароларни ҳал этиш учун энг қаттиқ чораларни қўлланиш ҳуқуқини ҳам қўллаб-қувватлаш бўлур эди.

Шундай қилиб, референдум давлат ҳокимиятини анча мустаҳкамлаши, бу эса СССР Президентига ва кўпгина жумҳуриятларнинг раҳбарларига янада қатъийроқ ҳаракат қилишга имкон бериши мумкин. Бу куч-ғайратлар иқтисодий ислоҳотни жадаллаштиришга қаратилиши муҳимдир. Ҳозирча эса биз улар ҳаракати сустлиги ва ноизчиллигининг гувоҳлари бўлиб келдик, буни ҳозиргача давом этаётган халқ хўжалигининг вайрон бўлаётганлиги ҳам тасдиқлайди.

Жумҳуриятлар таклиф этаётган қўшимча саволларга келганда эса, Бутуниттифоқ ва жумҳуриятлар референдумларини қўшиб юбориш кўп маблағни тежаб қолишга ёрдам берган бўлур эди.

Шу сонга хабар

«Дўстлик» поезди сафарда

— Волгоградда бўлганмисиз?

— Йўқ.

— Одессада-чи?

— Унда ҳам бўлмаганман.

— Ўзингиз-чи?

— Умрим бино бўлиб биринчи сафарга чиқишим.

Вилоят комсомол қўмитасининг биноси олдида тўпланган бир талай йигит-қизлар бир-бирлари билан ана шундай савол-жавоб қилишарди.

Яқинда Жиззах вилоятининг Октябрь ва Дўстлик ноҳиялари илғор комсомол-ёшларидан ташкил топган 320 кишилик гуруҳ қаҳрамон шаҳарлар бўйлаб «Дўстлик» поездида сафарга отланишди. Улар бепоён мамлакатимизнинг Севастополь, Одесса, Волгоград ва бошқа қаҳрамон шаҳарлар бўйлаб 18 кун саёҳатда бўладилар. Мазкур шаҳарларнинг диққатга сазовор жойларини томоша қиладилар, турли қизиқарли учрашувлар ўтказадилар, кишиларнинг яшаш тарзлари билан яқиндан танишадилар.

Яна шундай «Дўстлик» поезди 1-март куни Жиззах вилоятидан қаҳрамон шаҳарларга йўл олиши режалаштирилмоқда.

СУРАТДА: «Дўстлик» поездини кузатиш вақти.

У. ҚУШВОҚОВ суратга олган.

Эшитдингизми, Ўқидингизми?

● **МОСКВАДА СССР Ташқи ишлар вазири, Иттифоқдош жумҳуриятлар Ташқи ишлар вазирлари, улар вакилларининг учрашуви бўлди.**

Учрашув қатнашчилари СССР ва Иттифоқдош жумҳуриятлар Ташқи ишлар вазирларининг кенгашини тузиш тўғрисида келишиб олдилар. Кенгаш Совет Иттифоқи Ташқи сиёсий фаолиятини ишлаб чиқишда, уни амалга оширишда ва мувофиқлаштиришда биргаликда қатнашиш омилларини, халқаро муаммоларни аниқ-равшан муҳокама қилишни, ташкилий, ҳамда юзага келадиган бошқа масалалар юзасидан қарорлар чиқаришни ўз олдига мақсад қилиб қўяди. Кенгашни ташкил этишдан асосий мақсад Иттифоқ ва жумҳуриятларнинг ташқи сиёсий соҳадаги манфаатларини янада тўлароқ ва уйғунлашган ҳолда ҳисобга олиб, баҳамжиҳат ҳаракат қилишдан иборат.

● **РОССИЯ** матбуот ва оммавий ахборот вазирлиги 16 февраль куни Москвада Белоруссия ССР, Қозоғистон ССР, РСФСР, Ўзбекистон ССР ва Украина ССР раҳбарларининг учрашуви бўлганлигини хабар қилди. Учрашувда жумҳуриятлар ўртасидаги иқтисодий битимлар ва шартномаларда кўзда тутилган асосий маҳсулот турлари, жумладан озиқ-овқат, халқ истеъмоли молларини ўзаро етказиб бериш юзасидан назорат системасини вужудга келтириш масалалари муҳокама қилинди.

Шу мақсадда Москвада ҳар бир жумҳурият масъул вакилларидан иборат доимий ишлайдиган гуруҳни тузиш ва унинг зиммасига назорат қилиш, мувофиқлаштириш, ўзаро шартномавий мажбуриятларни бажаришда корхоналарга ёрдам кўрсатишга доир барча вазифаларни юклашга қарор қилинди.

● **16 ФЕВРАЛЬ** куни Литва жумҳурияти Улуғ Ватан урушидан кейин учинчи бир мустақиллик кунини кенг нишонлади. 1918 йилдан буён байрам қилинаётган бу кун кўп йиллар эътибордан четда қолиб келинаётган эди. Байрам кунида минг-минглаб одамлар пойтахтдаги телемарказ олдига тўпланиб, 11—13 январь кунлари юз берган фожиали воқеаларда бегуноҳ ҳалок бўлган ватандошларининг хотирасини сукут сақлаб эсга олдилар.

Вильнюсдаги опера ва балет театрида эса Мустақиллик кунига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди.

● **ЛАТВИЯДА** йўл ҳаракати қоидаларини бузганлиги учун янги қонун кучга кирди. Эндиликда спиртли ичимлик ичиб машина ҳайдаган шофёрга минг сўм штраф солинади ёки бир йилга ҳайдовчи ҳуқуқидан маҳрум этилади. Агар ҳайдовчи текширувдан бўйин товласа жазо икки карра оширилади, яъни 2 минг сўм штраф тўлайди ёки икки йилгача ҳайдовчи гувоҳномасидан ажралади.

Кўрик-танлов ғолиби

Яқинда Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси пойтахт ҳунар-техника билим юртлари ўқувчилари ўртасида улуғ ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоий туғилган кунининг 550 йиллигига бағишлаб шеърият кўригини ўтказди.

— Бундай кўриклар ўтказиш анъанага айланиб қолган, — дейди бошқарма методисти М. Горбачева. — Бу йилги кўрик аввалгиларидан бошқача ўтмоқда. Мавзу битта-ю ижролар ҳар хил. Бир сўз билан айтганда, билим юрти ўқувчиларининг адабиётга, хусусан, Алишер Навоий ижодига ҳурмати баланд эканлигининг гувоҳи бўлдик...

Ҳазрат Навоий туғилган кунининг 550 йиллигига бағишлаб ўтказилган бу кўрик-танловда 50 га яқин билим юртидан келган 74 талаба иштирок этди ва уларнинг 7 нафари ғолиб деб топилди. 1-ўринга 24-ҲТБЮ (ҳунар-техника билим юрти)нинг истеъдодли талабалари Бахтиёр Ҳамидов ва Гулнора Обидхўжаевалар лойиқ топилди.

Эльмира ЖАЛИЛОВА.

Ўткир зеҳнлилар мушоираси

«Белбоғ нима учун тақилади?», «Нега шомдан сўнг уй ёки ҳовли супириш мумкин эмас?» Бу каби қизиқарли саволлар Тошкент шаҳридаги Абдураҳим Шерматов номли 266-мактабда бўлиб ўтган «ЗЕҲН» кўрик-беллашувида берилди. 7-«А», 7-«Б» ва 7-«Д» синфлари ўртасида ўтказилган бу беллашувда ҳар бир синфдан ўн нафардан ўқувчи иштирок этиб, улар халқимизнинг миллий анъаналари, мактабдаги муаммолар, ўқитувчи ва ўқувчилар орасида келиб чиқаётган келишмовчиликларнинг илдизлари тўғрисида баҳслашдилар. Қизлар иштирокида ўтган чақалоқ йўргаклаш ва унга алла айтиш биринчилиги томошабинларга жуда манзур бўлди.

Мушоирада 7-«Б» синфининг «ҒАЛАБА» жамоаси ғолиб деб топилди.

Тунги «меҳмонлар»

10 февраль куни ярим тунда уч номаълум киши Фарғона шаҳрилик фуқаро А. Шабанов хонадонига бостириб киришди. Қўлларида пичоқ. Уй эгаси бақирай деса... Босқинчилар унинг «Электроника—224» маркали видеомагнитофонини тортиб олишди.

Улар кимлар дерсиз? Ички ишлар ходимларининг зудлик билан кўрган чоралари туфайли «меҳмон»ларнинг иккитаси ушланди. Бири қувасойлик 22 ёшли сартарош бўлиб ишлайдиган В. исмли йигит, ҳамда иккинчиси унинг тенгдоши ҳеч қаерда ишламайдиган И. Учинчи шериклари қидирилмоқда.

* * *

Тунги соат уч. Юзларини ниқоб билан беркитиб олган тўрт номаълум киши қўшотар қирқма милтиқ ва пичоқ билан қуролланиб, жиззахлик Р. Умаровникига келишди. Уй эгасининг қўл-оёғини маҳкам боғлаб, қурол ишлатиш таҳдиди билан ундан 30 минг сўм пул сўрадилар. Охири шунча пул чиқмаслигидан ноумид бўлиб ҳаммаёқни тинтиб чиқишди. Унинг «Том-206» маркали магнитофони ҳамда 5 минг 100 сўм пулини топиб олишди. Босқинчилар изланмоқда.

Ғ. БОЛТАБОЕВ,
милиция капитани.

Шу сонга хабар

Дилда неки бўлса...

Бир пиёла чой устида нима гаплар бўлмайди дейсиз. Дилдан суҳбатлашиш, дардлашиш... Одатда кексалар ўз даврини эсга олишар экан «эҳ, бизнинг комсомоллар» деб қўйишади. Албатта ҳар бир даврни ҳисоблайдиган ўз қаричи бор. Аммо кексалар ўгити, маслаҳатига риоя қилинса ёмонми?! Ахир улар оловли йилларда машаққатларга қарши курашиб тажриба тўплашган. Турли хил олағовур, оламшумул воқеаларга бой бизнинг давримизда комсомол олдида янги-янги муаммолар қад ростлаяпти. Уларнинг ечимини топиш учун жуда кўп уриниш, елиб-югуриш керак.

Андижон вилоят комсомол қўмитаси Асака шаҳридаги довруғи мағрибдан машриққача машҳур «Чўнтак» оталар чойхонасида учрашув уюштирди. Комсомол фаоллари, котиблари, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари, комсомол ветеранлари билан бир пиёла чой устида суҳбатлашдилар. Элнинг ҳурмат ва ишончини қозонган кексалар ёшларга одобдан сабоқлар беришди.

Вилоят уруш ва меҳнат ветеранлари Кенгаши раиси Т. Каримова, вилоят комсомол қўмитасининг саркотиби З. Саидхўжаевлар учрашувда сўзга чиқдилар. Ленин ноҳиясининг «Орзу» ва «Асака» дастаси йигит-қизлари дилрабо куй ва қўшиқлари билан барчани хушнуд этдилар.

СУРАТЛАРДА: учрашув лаҳзалари акс этган.

Суратқаш: Аъзам МИРЗАЖОН.

Акс-садо

НУЖлар борми?

Илгари НУЖлар ҳақида, экстрасеанслар, гипнозчилар, бионурли кишилар, ғайритабиий воқеалар ҳақида деярли тасаввурга эга эмас эдик. Фақатгина одамлар орасида «жин», «шайтон» ва «руҳ»лар ҳақида ҳар хил афсонага ўхшаш ҳикоялар айтилар, фан томонидан рад этилган бу афсонавий «образ»лар кўпчилик учун деярли мавжуд эмас эди. Эндиликда эса бутунлай бошқача манзара. Кўп нарсалар рўй-рост айтилмоқда.

НУЖлар ҳақида хабар бермаган рўзнома ёки ойнома қолмади, ҳисоб. Лекин айрим мақолалар исботсиз ва шошма-шошарлик билан эълон қилинганлиги боис ишонарсиз чиқиб қолган.

Баъзи рўзнома ва ойномаларда зикр этишича инсон бандаликни бажо келтиргач, унинг руҳи бошқа вужудга кўчар экан. Бизнинг руҳимиз ҳам дастлаб қайсидир инсон руҳи бўлганлигини гоҳида кўз ўнгимизда бўлаётган воқеаларни олдин ҳам кўргандек бўлаётганимиз билан ифодаламоқчи бўладилар. Агар шу гапларни рост десак, у ҳолда, у дунёдан қайтганларнинг бандачиликни бажо келтирган ота-оналари ва қариндош-уруғларининг руҳлари нега бошқа вужудга кўчмай уйларининг атрофида ўралашиб юришибди экан? Ахир рўзнома ва ойномалар у дунёдан қайтганларни ота-оналари ва яқинларини кутиб олганларини битишади-ку! Бунинг устига башоратчиларни, фолбинларнинг руҳлар билан алоқаси борлиги айтилади. Бу икки хил бир-бирини инкор этувчи фикрларнинг қай бири рост ёки қай бири ёлғон эканлиги бизга қоронғу.

— НУЖлар ҳақида бир-биридан қизиқ, бир-биридан ўқимишли мақолалар ва хабарлар эълон қилинди. Айниқса, инсоннинг қайсидир тараққий этган сайёраликлар томонидан ўйлаб топилган ҳосила эканлиги ҳақидаги хабар ҳаммани ҳайратга солди. Хўш, инсонлар бошқа сайёраликлар ўйлаб топган биороботлар бўлса улар яна бизнинг сайёрамизга келишиб нимамизни ўрганишади? Уларга биз ичадиган сув, тупроқдан намуна ва бошқа ашёлар нима учун керак? Агар биз ҳақиқатдан ҳам тажриба маҳсули бўлсак, бизнинг «соҳиб»ларимиз инсон иштирокисиз ҳам олиб кетадиган ашёларини олиб кетаверадилар-ку? Ёки аксинча, ҳар бир ишни очиқдан-очиқ олиб боришлари ҳам мумкин эмасми?

Баъзи мақола қаҳрамонлари қандайдир калитлар ҳақида гапиришади. Лекин ўша калитлар ёрдамида бирор фойдали иш амалга оширилгани ҳақида ҳеч бир жойда ўқимадик. Балки ҳамма мақолалар ўзича тўғридир. Аммо юқорида санаб ўтилган зиддиятли фикрлар ҳақиқатга шубҳа туғдириши мумкин. Шундай экан ҳар бир берилаётган мақола ҳақиқатга зид бўлмаслиги ва тўла талқин қилинган бўлиши лозим.

Муроджон ТЎХТАНАЗАРОВ.

XX аср кундалиги

ИРОҚ ҚЎШИНЛАРИ ҚУВАЙТДАН ЧИҚАДИМИ?

Ҳа чиқади. Бироқ бунинг учун Ироқ қўйган шартлар бажарилиши керак.

Ўтган жума куни Бағдоддан тарқалган хабар мазмуни ана шундай. Ироқ инқилобий қўмондонлик кенгашининг баёнотида Бағдод Қувайтдан ўз қўшинларини олиб чиқишга тайёр эканлиги билдирилади. Фақат олдин қатор шартлар бажарилиши лозим. Жумладан Исроил ўзи босиб олган араб ҳудудларидан чиқиб кетиши шарт. Агарда Тел—Авив бунга кўнмаса БМТнинг Хавфсизлик Кенгаши Ироққа қарши қандай чоралар кўрган бўлса Исроилга қарши ҳам худди шундай чоралар кўриши зарур. Бундан ташқари кўпмиллатли кучлар зудлик билан ўт очишни тўхтатишлари, бир ой ичида минтақадан чиқиб кетишлари, Ироққа репарация — товон тўланиши, Ироқнинг ва агрессиядан зарар кўрган барча мамлакатларнинг ташқи қарзларидан кечиб юборилиши, Хавфсизлик Кенгашининг Ироқ—Қувайт можароси юзасидан қабул қилинган 12 резолюцияси ва Ироққа қарши иқтисодий чоралар бекор қилиниши керак. Бағдод шунингдек «Ироқнинг денгизга ва Қувайтдаги ерга бўлган тарихий ҳуқуқи тўлиқ кафолатланишини» талаб этмоқда.

ХАБАРЛАРДА ОЛАМ НАФАСИ

● БУДАПЕШТ. Венгриядаги йирик оппозициячи фирқа — Эркин демократлар Иттифоқи (ЭДИ) фирқаси раиси Киш Эди ҳозирги ҳукуматни парламент йўли билан ҳокимиятдан четлатиш ниятида эканлигини маълум қилди.

● МОДЕЛЬИН. Колумбия наркомафияси «пойтахтида» террорчилик акцияси натижасида шанба куни 20 киши ўлган, 135 киши оғир ярадор бўлган.

● МАНАГУА. «Интерконтинентал» меҳмонхонасида номаълум шахс Никарагуа аксилинқилобчиларининг собиқ бошлиғи Энрике Бермудесни бошига отиб ўлдирган.

● МАНИЛА. Америконинг ҳарбий базалари хусусида Филиппин ва АҚШ ўртасида олиб борилаётган навбатдаги музокаралар натижасиз тугади. Музокаралар Вашингтонда давом эттирилади.

Кўрфазда уруш тўхтатилсин!

В. АРСЕНЬЕВ коллажи.

Полвоннинг ғарибона уйи

«Жисмоний тарбия ва спорт ҳар томонлама ривожланган шахсни тарбиялаш омили сифатида» деб номланган жумҳурият илмий-амалий конференцияси сабаб бўлиб, Қаршига боришга тўғри келиб қолди.

Маслаҳат олиш учун йўлга чиқиш олдидан жумҳурият жисмоний тарбия ва спорт Давлат қўмитаси бўлим бошлиғи, ўзбек футболининг жонкуяри Ахбор ака Имомхўжаевга сим қоқдим. «Иложи бўлса Қўшмурод полвоннинг ҳолидан бир хабар олсангиз» деб илтимос қилдилар у киши.

Омадим бор экан. Конференцияда СССР спорт мастери, Қашқадарёда номи чиққан полвонлардан бири Мавлон Аҳмонов билан танишиб қолдим. Шу тариқа менга керакли одамни излаш ташвишидан қутилдим.

Қарши бозорининг ноз-неъматларга тўлдириб ташланган расталари оралаб кетаяпмиз. Баланд бўйли, қадди-қомати келишган Мавлон полвонни таниган кишилар у билан қуюқ саломлашишади, қўлларини кўксиларига қўйиб ўзбек одати бўйича сотаётган маҳсулотларини илинишади. Полвон эса миннатдорчилик билдириб, йўлда давом этади.

Тор, ўнқир-чўнқир тупроқ кўчалардан ўтиб, ниҳоят шаҳар чеккасидаги уйга етиб келдик. Кўк дарвозадан биринчи бўлиб Мавлон полвон кирди. Кейин биз. Кичкинагина ҳовли. Қийшайиб, қулай деб турган яккам-дуккам ток устунлари. Мол-ҳолдан дарак йўқ. Афтидан ҳовлига кўпдан бери эркак кишининг қўли тегмаган. Полвон овоз берди. Пастаккина уйнинг эшиги очилиб, ҳассага таянган киши кўринди.

— Мавлонжон, ўзингмисан? Кейин унинг ортида турган Эркин Каримовни (оғир атлетика бўйича Оврупа ва жаҳон рекордчиси) кўриб суюниб кетди. Ҳаммамиз билан қуюқ кўришди.

Дастурхон атрофига ўтирдик. Фотиҳа ўқилди. Ҳол-аҳвол сўрашилгач, суҳбатимиз мен истаган мавзуга кўчди.

Олти боланинг отаси, бутун умрини жумҳурият спорти равнақига бағишлаган бу очиқкўнгил, бағрикенг инсон билан узоқ суҳбатлашдим. Гапларини тинглаб ўтирибману, у босиб ўтган йўл, кўрган қийинчиликлар кўз ўнгимда гавдаланади.

Қўшмуроднинг отаси эрта вафот этди. Бир этак бола ёлғиз онасининг қўлига қараб қолди. У энди онасига кўпроқ ёрдам беришга интилар, ишнинг оғир-енгилига қарамай, бажариб кетаверарди. Аммо орада вақт топди дегунча ўртоқлари билан беллашгани ошиқарди.

Ўсди, улғайди. Сўнг Тошкентга — жумҳурият жисмоний тарбия олий билимгоҳига келди. Бу даргоҳда у жуда тез тилга тушди. Олий билимгоҳ, шаҳар, жумҳурият биринчиликларида қатнашиб СССР спорт мастери талабини бажарди. Ўқишни тугатгач, уни олий билимгоҳда қолдиришди. Икки йил Тошкентда ишлади.

Қўшмуроднинг онаси ўғлининг шаҳарда қолишини эшитиб ўксинди. Бир тўнғичнинг, бир кенжанинг меҳри бўлакча эди-да. Ҳар келганда «Косонга қайтсанг...» деб илтижо қиларди. Ёнида бўлишини истарди. Онасининг гапини икки қилолмади...

Тошкентда ишлаб юрган вақтларидаёқ Гулбаҳор билан танишиб қолди. Қиз йигитга ҳаяжонли, қайта-қайта ўқиб тўймайдиган хатлар битарди. Ниҳоят, Қўшмурод уйига қайтгач, тўй бўлди. Вақти-соати етиб оилада қизалоқ туғилди. Исмини Гўзалхон қўйишди. Аммо қизи тўққиз кунлик бўлганда Гулбаҳор дунёдан кўз юмди. Ота-бола чирқиллаб қолаверишди.

Анчагача уйланмай юрди. Қизалоғига она меҳрини ато этадиган аёлни топиш осонмиди? Алқисса, ўзимники-ку. Жони ачир, оқ ювиб, оқ тарар деган мақсадда қариндошининг қизига уйланди. Инсоннинг дунёсини билиш оғир экан. Келиннинг тўйдан кейин қизчага бўлган муносабати ўзгара борди. Ўртада унинг ўзидан ҳам фарзанд бўлди. Ўгай онанинг «қилиқлари»ни аввалига кўрмаганга олиб, кейин ўзгарар деб умид қилди. Ичкаридаги гап кўчага чиқмасин деди.

Ишга барвақт кетиб, кеч қайтарди. Қўшни хотинларнинг ҳар хил гапларига қулоқ солмади. Лекин бир кун ишдан қайтгач не кўз билан кўрсинки, ўгай она қизининг сочидан ушлаб олиб, бошини деворга урарди. Чидаб туролмади...

...Уйқу ҳам ҳаром бўлди. Туни билан ўйлаб ўйининг охирига етолмасди. Эрталаб Гўзалхоннинг манглайидан ўпиб ишга отланди. Остонадан ўн қадам ҳам ўтмай гурс этиб йиқилди. Ҳар доим отасини узоққача кузатиб турадиган Гўзал унинг ерда ётганидан қўрқиб, кўчага чопди. Қўшниларнинг бири «Тез ёрдам» чақирди. Уни беморхонага эмас, ўликхонага олиб кетишди. Роппа-роса йигирма тўрт соат марҳумлар билан «тиллашди». Кейин жони узилмаганини билишиб, касалхонага ўтказишди. У ерда ўн уч кунни беҳуш, ҳеч нарсани билмасдан, сезмасдан, бу дунёда нималар бўлаётганидан бехабар ўтказди.

— Ҳушимга келсам, атрофимда оқ халатли аёл юрибди, — эслайди Қўшмурод ака. — Овқат беринглар, демоқчи бўламану гапира олмайман. Тилим айланмайди, гунг. Турмоқчи бўлдим, эплолмадим. Оёқларимга юз кило тош осиб қўйилгандай. Аёлга имлаб томоғимни кўрсатдим. Тушинди, шекилли, «Виждонсизлар, одамга ҳам шундай муносабатда бўладиларми» дея ҳамшираларни койингача чиқиб кетди. Бир пасдан кейин чинни идишда овқат олиб келди. Ҳойнаҳой касалларга келганини илтимос қилиб олган. Қўлларимда жон йўқ. У қошиқда тутган овқатни чайнамасдан ютавердим. Овқатни еб бўлиб яна ҳушимдан кетибман. Шу ётишда уч кун ўтибди. Ўзимга келсам, пойимда акам йиғлаб ўтирибди. Мен ҳам йиғладим. Умримда биринчи йиғлашим эди. Қадримга ачиндим-да. Тилсиз, оёқсиз кимга керакман. 70 кун касалхонада ётгач, уйимга элтиб ташлашди. Худога шукр, тилимни қайтариб берди.

Умримда ёлғон гапирган одам эмасман. Хотиним бир марта оғир аҳволдалигимда ҳожатхонага олиб борди. Кейинги гал «Мен сендай шолларни оёққа турғазиш учун дунёга келган эмасман» дея жеркиб берди. Яшаш учун инсон ҳар нарсага мажбур бўлар экан. Полга ётиб олганча ҳожатхонага бир амаллаб етиб олардим. Эшик тутқичига ёпишиб. Тутқич ҳам кўпга чидамади. Узилиб тушди. Қўшнимдан илтимос қилгандим, яхшисидан ўрнатиб берди...

Қўшмурод ака бир нуқтага тикилиб қолди. Нималарнидир узоқ ўйлади. Эски яраси яна тирналди, бояқишнинг. Кейин уф тортиб ҳикоясини давом эттирди.

— Касаллигимда ҳам спорт билан шуғулланишни канда қилмадим. Бармоқларим, қўлларимни ҳаракат қилдирдим. Мени кўргани Москвадан профессор келиб (касалхонага) «Агар бу киши спорт билан шуғулланмаган бўлганида, аллақачон ўлиб кетарди. Унинг юраги бақувват, яшайди» деганди. Ҳа, спортнинг қудратини бошимга оғир кунлар тушганида сездим. Секин-аста ҳаракат қила бошладим. Деворга суяниб, ҳассага таяниб бир, икки, уч қадам босиб кўрдим. Уёғига оёқларим дош бера олмай, гурс этиб қуладим. Бу ёқда тирикчилик ўтказиш керак. Ишонмайсиз, ука, ҳатто виждонимни ютиб бўлса ҳам одамлардан пул сўрай бошладим. Мана булар ўша кундан эсдалик, — деди у қўлларидаги жароҳат изларини кўрсатиб. — Хотин билан узоқ яшай олмадим. 4 хонали уй ва жиҳозларни ташлаб шу ерга кўчиб келдим. Қизим гоҳида мен билан, гоҳида онам билан (шукр онам тириклар, ҳозир 97 ёшга тўлдилар) яшаб юрди. Яхши кунлар пешонамизга ёзилган экан. Қизимни яқинда турмушга бердим. Илоё, бахтли бўлсин. Отаси билан кўрган кунларини қайта кўрмасин...

Ирода. Айтишга осон. Қўшмурод аканинг чеҳрасига тикиламану ўйлайман. Ана шу метиндек мустаҳкам иродаси туфайли ўзидан яхши из қолдирди. Фидойи устоз деган ном орттирди. Бу ҳар қандай унвондан улуғ. Шогирдларидан ўттиз нафари «СССР спорт мастери» унвонига эга бўлди. Улардан кўплари Оврупо, жаҳон чемпионатларида муваффақиятли қатнашди, шода-шода медалларни қўлга киритишди. Булар Эркин Холиқов, Мавлон Аҳмонов, Аҳмад Отаев, Саиднаби Жалолов, Алишер Каримов... Уларни яна давом эттириш мумкин.

Қўшмурод аканинг меҳнат фаолиятига разм соламан: 1971-1976 йиллар вилоят «Меҳнат» кўнгилли спорт жамиятида, кейин 1976 йилдан 1983 йилгача Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари олий билимгоҳининг Қарши (филиали)да жисмоний тарбия кафедрасига мудирлик қилди. Унинг ташаббуси билан олий билимгоҳда қурилган кураш залидек жой жумҳуриятимизда саноқли. Ҳа, у қаерда ишламасин, спортнинг кураш турининг ривожланишига катта ҳисса қўшди.

1983 йили унга «Ёш куч» жамиятини беришди. Файзиев бу ерда ҳам ўзини кўрсатди. Афсуски, ўша йилнинг 11 ноябрида содир бўлган мудҳиш воқеа (касаллик) бундан буёнги режалари, орзулари амалга ошишига имкон бермади. Энди эса бу орзулар унга армон бўлиб қоляпти.

Бизда ёмон бир иллат бор. Кимнингдир фойдаси тегаётганида уни бот-бот эслаймиз, ҳурматини жойига қўямиз. Боши ёстиққа тегиб қолгудек бўлса, кўпчилигимиз унутамиз. Ҳолидан хабар олмаймиз. Файзиев ишлаб юрган кезларида ҳаммага керак эди. Вилоятдаги бирон-бир мусобақа унинг шогирдлари иштирокисиз ўтмасди. Бир пайтлари ЎзКомфирқа Марказқўмининг собиқ биринчи котиби Ш. Р. Рашидов унинг ишларига муносиб баҳо бериб, уни «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган устоз», унвонига лойиқ деб топганди. Ҳужжатлари елиб-югуриб тўғриландиям. Лекин ҳанузгача унвондан дарак йўқ. Тўғри, бу унвон ва арзимаган пул ҳозир Қўшмурод акани қизиқтирмайди. Лекин қўл учида иш қилиб, шу унвонга сазовор бўлаётганлар озми? Ҳа, Қўшмурод ака айтганидек, инсон қорнига эмас, қадрига йиғлайди. Агар у соғлом бўлганда ким билади, номи мамлакат ва чет элларга таралган шогирдларининг сони қанчага етарди? Ҳозир ҳам Қўшмурод полвон ишлаши мумкин. Албатта, шароит яратиб берилса. У эрта-ю кеч ана шу хаёл билан яшайди.

Дарвоқе, у тўшакда ётган пайтлари эди. Ишхонасини жуда соғинди. Борай деса, оёқ ишламайди. Тушунишар деган умидда бир куни у Қарши шаҳар спорт қўмитасининг собиқ раҳбарига «Менга машина берсангиз, ўзим ишлаган спорт залларини жуда соғиндим, бир кўриб келай» деганида «Машинанинг мотори эриган» дея қўрс жавоб берди. Яхшиямки, худо амални ҳеч кимга абадий бериб қўйган эмас. Ҳозир спорт қўмитаси Файзиевни оталиққа олган. Яқинда уйини газлаштириб беришди. Унинг баҳонасида бутун бир кўчада яшовчи аҳоли газли бўлиб қолди.

Бир пайтлар машҳур бўлган полвон ҳозир Қаршининг бир чеккасида ғарибона кун кечираяпти. Катта ўғли 11 ёшли Жамшид отаси билан — у ҳам спортга қизиқади. Шарқ яккама-якка курашининг каратэ тўгарагида шуғулланмоқда. Отасига кўз-қулоқ бўлиб туради. Эсини таниб унинг ёнига кирди. Ажаб эмас, у ҳам машҳур бўлиб кетса.

— Келганларингиз жуда ҳам яхши бўлди, — дейди мезбон мамнунлик билан. — Жуда зерикаман. Кунимни ойнаи жаҳонга тикилиш билан ўтказаман. Кеча Аҳбор акани «Қувноқ стартлар»да кўриб қолдиму кўзларимга ёш келди. У киши билан кўп жойларда бирга бўлганмиз. Олий билимгоҳда бизга футболдан дарс ҳам ўтгандилар. Умрлари узоқ бўлсин, «Пахтакор»ни деб сочлари оқариб кетди. Менинг номимдан табриклаб қўясизлар «Пахтакор» олий лигага қайтгани билан.

— Овқат пишириш, кир-чир чайиш, деган юмушлар бор. Қийналмаяпсизми? — саволни ўйламай бердиму, ҳижолат тортдим.

— Бошга тушганни кўз кўради, — дейишади, кулди Қўшмурод ака. — Тўғрисини айтсам, сизлар келишдан олдин тушликни нима қилсам экан деб ўтирган эдим. Сизларни худонинг ўзи етказди. Меҳмоннинг насибаси ўзи билан келади, дейишади. Озиқ-овқат масаласига келсак, кўп қатори. Шогирдларимдан нолимайман, қўлларидан келганича ёрдам бериб туришибди. Мавлон тунов куни картошка, пиёз олиб келди. Эркин пул ҳам жўнатиб туради. Ногиронлигимга юз сўм нафақа белгиланган. Ярмини алиментга бераман. Хуллас, бир амаллаб кун кечираяпмиз, ука...

Урушдан яримта бўлиб келган эрларини оқ ювиб, оқ тараган аёлларни ўйлайман. Яна хорижлик (америқолик) машҳур баскетболчи Каримга АҚШ Президенти Ж. Бушнинг шахсан ўзи топширган машинанинг калити-ю, теннис майдончаси кўз олдимга келаверади. Унга Қўшмурод аканинг турмушини солиштираман...

Мирза АБДУЛЛА,
«Ёш ленинчи» мухбири.

Ранг-баранг олам

ҲАММАСИ БЕЛГИЛАНГАН ВАҚТДА

● ЖАНУБИЙ Африка жумҳуриятининг Карлтонвилл шаҳридаги банклардан бирининг бошқарувчиси Мартинь-Цезар Ребеккер ўзи учун вақтни жуда қаттиқ тартибда белгилаб қўйган ва шунга ўзи амал қилади. Унинг қўшнилари ҳазиллашиб, вақтимизни Ребеккерга қараб белгилаймиз, дейишади. Ҳақиқатан ҳам Ребеккер ҳар куни роппа-роса соат еттида уйқудан туради ва ҳар куни соат 22 да уйқуга ётади. Тушлик учун минутини минутига тўғрилаб соат 13 да уйига келади. Шу вақтга хизматкор тушликни тайёрлаб қўйиши керак. Бўлмаса... Бир куни соҳиб ўз боғбонини ишдан бўшатиб юборди. У боққа белгиланган вақтдан 2 минут кечикиб сув тараганди, деб ёзишибди Жанубий Африканинг «Стар» рўзномасида.

ДАРАХТ УСТИДА БЕШ КУН

● АСЛИДА учувчи учун ердан 30 метр баландликда бўлиш арзимаган ишдек туюлади. Лекин дарахт тепасида яшаш тўғрисида гап борса-чи? Калумбиялик икки учувчининг қисмати айнан шундай бўлди. Уларнинг чорроқ тайёраси яқинда Боготадан 500 километр жанубдаги ўтиб бўлмас чангалзор тепасида ҳалокатга учраб, улкан дарахт шохларига илиниб қолди.

Орадан беш кун ўтгандан кейингина бедарак йўқолган деб ҳисобланаётган экипажни учиб кетаётган бошқа тайёрадагилар пайқаб қолишди, деб хабар қилади «Радио Кадена насиональ» овозингор станцияси. Учувчилар 5 кун давомида дарахт шохларида ўтиришга мажбур бўлишган. Чунки дарахт шу қадар баланд ва шохлари тарвақайлаб кетган эдики, пастга тушишнинг умуман иложини топишолмаган. Улар фақат вертолёт ёрдамида қутқарилди.

ЯККА ЎЗИ САЁҲАТГА ОТЛАНДИ

● КЕЙИПТАУН шаҳрида яшовчи Энтони Сиюарт ёлғиз ўзи очиқ қайиқда дунё бўйлаб саёҳатга отланди. Агар бу иш муваффақиятли амалга ошса, Энтони очиқ қайиқда жаҳон бўйлаб саёҳат қилган биринчи яхтачи бўлади ва «Гиннеснинг рекордлар китоби»га номи тиркалади.

Энтони 6 метрли «Чэлленжер» қайиғида муқаддас Елена оролига етиб олишни, сўнг Панама канали орқали Галапогос оролларига ва Тинч океани орқали Мавританияга боришни режалаштирган. Саёҳатчининг у ерда ўз ватандошлари командасига қўшилиб, Дурбангача бўлган мусобақаларда қатнашиш нияти ҳам бор. Шундан кейингина ўз шаҳрига қайтмоқчи.

МАШРАБ САБОҚЛАРИ

Отахўжа БАҲОДИРОВ.

1

Отахўжа БАҲОДИРОВ — Тошкент Халқ хўжалиги олий билимгоҳи доценти, фалсафа фанлари номзоди, Машраб дунёқараши бўйича бир неча мақолалар, «Ислом ва Шарқ мусулмон давлатлари», «Ислом ва миллатчилик», «Ёшларнинг аҳлоқий тарбияси», «Янги урф-одатлар — ҳаётга» каби рисолалар муаллифи.

Қуйида унинг янги мақоласини эълон қилмоқдамиз.

Машраб кўп асрлик адабиётимиз ва фалсафа тарихида жўшқин, жарангдор, таъсирчан асарлар муаллифи, тасаввуф илми ривожига ҳисса қўшган исёнкор ижтимоий-тарихий шахсдир. Машраб шоир сифатида ҳаётий-дунёвий лириканинг мазмунан ва шаклан бойишига, адабий тилнинг халқ жонли тили билан пайвандланишига, шеърий санъатларнинг мукаммаллашувига жиддий ҳисса қўшган бўлса, файласуф сифатида фоний дунёнинг бебақолиги, илоҳий қудрат олдида ижтимоий онг кишанлари бир пулга қиммат экани — яратганга ботиний муҳаббат ҳамма зоҳирий нарсалардан устун туриши ҳақидаги ҳақиқатни ўзига хос кашф этиш йўлида бир умр изланди.

Бобораҳим Машраб Наманганнинг Андигон қишлоғида 1640 йилда Вали бобо ва Биби Салималар оиласида таваллуд топди. Унинг отаси халқ орасида мулла Вали номи билан машҳур косиб киши эди. Илм-маърифатли ота-она ўғли истиқболига ғамхўрлик қилиб, қишлоқда бошланғич маълумот олган Бобораҳимни Наманган мадрасаларидан бирига ўқишга беради. Ўша давр илмий муҳити тақозосига кўра, истеъдодли Бобораҳим мадрасада форс-тожик, араб тили ва адабиётини мукаммал ўрганади. Унинг форс-тожик ва араб тилида ёзилган бадиий юксак асарларининг тамал тоши аслида мадраса ҳужраларида қўйилган, толиби илмнинг ўша пайтдаги заҳматли меҳнати маҳсули дейишимизга тўла асос бор. Айни маҳалда Бобораҳим мадрасада ислом маданиятининг асосий калити — тасаввуф илмидан бохабар бўлади. Шу боисдан ўша пайтда Намангандаги машҳур сўфий Мулла Бозор Охунд-Хожа Убайдулло ҳузурига таҳсил олиш учун келган ўсмир Бобораҳим идроки кучли мантиқи, қуввай ҳофизаси билан пирни лол қолдиради.

Бобораҳим бир муддат бу ерда сўфиёна билимлар — диний таълимотлардан таҳсил олади, ўзидан олдин ўтган тасаввуф устозлари Аҳмад Яссавий, Юсуф Ҳамодоний, Хўжа Ҳофиз, Жомий, Лутфий, Навоий, Насимий каби Шарқ мутафаккирлари ижодини чуқур ўрганади. Мулла Бозор Охунд таълимини меъёрига етказгандан сўнг, Қашқарга — ўша давр ислом оламига машҳур сўфий эшон Ҳидоятулло Офоқ Хожа ҳузурига йўл олади. Бобораҳим айни навқирон ёшида ҳақталаблик йўлида Офоқ Хожа остонасига қадам қўяди:

Тавофи остонингга ғарибу нотавон келдим,
Умид айлаб мадад сендин ба чашми хунфишон келдим.

Офоқ Хожа XVIIасрда Ўрта Осиё ва қўшни мамлакатларга донг таратган, минглаб муридлари — тарафдорлари бўлган, ўша давр ижтимоий онг ҳолатини белгилаб турган — сиёсий ҳаётга беқиёс таъсир кўрсатган тасаввуфчи арбоб эди. Бобораҳим машҳур шайх даргоҳида илоҳий билимларини чуқурлаштиради, пирининг талаби билан етти йил йилқи боқади. Унинг тасаввуфий шеърияти шу ерда чуқур мазмун билан бойиди. Шоир «Узум» радифли шеърида Машраб тахаллусини Офоқ Хожа иноят қилганини эслайди:

«Қуддусаро азиз Хожам Машраб отимни қўйдилар,
Қошғару Ёрканд ичида соҳиби гуфтор ўзим.

Машраб тахаллуси Бобораҳимга нима сабабдан берилди? Маълумки, «Машраб» сўзи кўп маънога эга: бир маъниси шароб, май — ичимлик, бир маъниси — ҳазилкаш; бир маъниси — маслак, маслакдош. Кўринадики, бу маъноларнинг ҳаммаси шоир ижоди ва ҳаётининг турли қирраларини ботинан ва зоҳиран изоҳлайди. Зеро, Бобораҳим ўта ҳазилкаш, Насриддин Афанди каби халқ ўртасида ҳақ сўзни ҳар қандай шароитда айтаолган, туғма истеъдодли, ҳассос шоир, тасаввуф маслагига қаттиқ эътиқод қўйган ижтимоий шахс бўлган. Ҳозиргача май, ичимлик, шароб маъноларини англатувчи Машраб сўзининг шоирга алоқадорлиги масаласи адабиётшунослик, тарихий-фалсафий илмлар томонидан изоҳланмай келинаётир. Маълумки, Машраб тасаввуф таълимотининг асосий негизи — оллоҳ ишқи васлига етишиш йўлида заҳмат чекди, шу йўналишда ҳаёт кечирди, ижод қилди. Тасаввуфчилар Оллоҳ васлига етишишнинг, олий ҳақиқатга эришишнинг бирдан-бир йўли Оллоҳга ишқдир, деб билганлар. Ишқ эса зоҳирий кўринишдаги май, шароб, ичимлик бўлмай, балки оллоҳ жамолидан баҳрамандлик, ишқ васфидан маст бўлишдек ботиний муҳаббат рамзи деб тушунилган. Демак, шароб маъносидаги «Машраб» сўзи ҳам шоир ижодини, дунёқарашини тўлалигича рамзий ифодалайди.

«Девони Машраб» қўлёзмаларининг қадимий ва мўътабар нусхаларида Бобораҳимнинг Машраб тахаллусини олгунга қадар Маҳдий, Риндий, Умам каби тахаллусларда ўзбек ва тожик тилларида шеърлар

2

ёзгани илм-фанга маълум. Унинг ушбу сатрларига мурожаат қилайлик:

«Машраби Ринди Умам куйинда жон берсанг на ғам,
Бир гуноҳе ўтга мандин тавбау оҳ қилди ё!»
«Машраби Маҳди, Адҳам хушлади фақр аҳлини,
Бандаи умум Умам сиддиқи босафо келур.»

Ёки:

«Машраби Ринди Умам сармасти Шайхони Умам
Хонақоҳи бенишон бо дайр вайрон кардаам.»

Хуллас, Бобораҳим устози Офоқ Хожа иноят қилган Машраб тахаллусини қабул этди, бу ном билан кўҳна сўз санъатининг ёруғ юлдузларидан бири бўлиб, адабиёт ва фалсафий фикр осмонида мангу порлаб қолди. Бу ўринда айтиш жоизки, совет даврида Машраб ҳаёти ва ижоди ҳақида ёзилган тадқиқотларда Бобораҳим Машрабнинг устозлари Мулла Бозор Охунд — Хожа Убайдулло, Офоқ Хожа ва бошқалар таассуфчи диндор, риёкор шахслар деб келинди. Машраб дунёқарашига, ижодига кучли маънавий таъсир кўрсатган бу улуғ зотларнинг буюк хизматини зиғирча қадрламай келаётганимизнинг ўзи ҳам Машраб ижодига ҳурматсизлигимиздан бошқа нарса эмас.

Мақолага «Машраб сабоқлари» деб бежиз сарлавҳа қўймадик. Зеро, Машраб ҳаёти ва ижоди, дунёқарашидан илк сабоқ шуки, у ёшлигиданоқ дунёвий ва диний билимларни чуқур эгаллади. Сўз санъати сирларидан жуда эрта воқиф бўлди, турмуш ташвишларини, кажрафтор ғаддорликларини сабот-матонат билан енгди, улуғ зотлар кетидан эргашди, улар хизматини пок эътиқод билан адо этди. Устозларига иззат-ҳурмат, билимга чанқоқлик, илм-фанга, сўз санъатига муҳаббат ва эътиқод — Машрабнинг ўзидан кейинги авлодларга қолдирган меросидан илк сабоқдир.

* * *

Машраб нечун бу қадар ўзини маънан ва жисман олий мавжуга бахшида этди? Улуғ шоирнинг ижтимоий исёнкорлиги моҳияти нималар билан изоҳланади? Илм-фанга маълумки, IX асрда Ироқда шаклланган диний-фалсафий оқим — сўфийлик (аслида бу таълимот Муҳаммад алайҳис-салом ҳаётлик пайтларидаёқ шакллана бошлаган эди) ижтимоий нотенгликка, дунёпарастликка, хурофотларга қарши ўт очди. Сўфийлар — халқнинг маънавий устозлари ҳатто ўлганларидан кейин ҳам халқ халоскорлари сифатида қадрланар эди. Тарих гувоҳки, Шайх Боязид Бастомий, Мансур Халлож, Имомиддин Насимий, Фаридиддин Аттор каби улуғ зотлар сўфийликнинг «ваҳдату вужуд» оқимида туриб халқ дард-ҳасратларини ошкора баён қилгани, ижтимоий нотенглик ва адолатсизликни қоралаганлари учун шаҳид бўлдилар.

«Ваҳдати вужуд» сўфийлари эътиқодининг моҳияти бундай эди: Худо — энг олий мавжу, у олий ақл ва ҳусн эгаси. Олий даражадаги камолот унга хос. У ҳамма наботот ва ҳайвонот-маҳлуқотининг яратувчиси. Борлиқ эса, унинг арзимас соясидан иборат. Кўз ва кўнгилни сояга боғламай, олий мавжу — худо хаётлидагина яшаш ва унга қовушиш умидини ардоқлаш лозим... Абубакр Шиблий «Олам гўзаллари — чиройли гўзаллар, гуллар, кўркли дарахтлар, кўкда парвоз этувчи қушлар, майсалар, сувлар... кўз ва ҳушимни олмасин» деб ўз кўзларига туз сепиб, кўр қилган... Навоий шаҳвоний нафс лаззатларидан воз кечиб, уйланишдан — бир гўзал билан қовушиш лаззатидан воз кечган (Навоийнинг Гули деган қиз билан севги саргузаштлари совет даврида тўқиб чиқарилган бадиий уйдирмадир, ҳатто Навоийдек пок эътиқодли зотга нисбатан аҳлоқсизларча тухматдир). Машраб ҳам шаҳвоний нафс лаззатидан воз кечиб, айни навқиронлик йилларида жинсий ногиронликни бўйнига олди, умрининг охирида шаҳид бўлиб ўлишни шараф деб билди...

Сўфийликнинг «ваҳдату мавжуд» оқимининг Аҳмад Яссавий, Баҳовиддин Нақшбандий, Хўжа Аҳрор Валий, Офоқ Хожа каби ўнлаб фақирлик, мўминлик либосини кийиб, ҳалол меҳнат билан кун кечириш, тоат-ибодат орқали Олий мавжу жамолига эришиш йўлида халққа маънавий йўлбошчилик қилдилар. Ўрта аср фалсафасининг энг юқори чўққиси ҳисобланган «Ваҳдату мавжуд» намоёндаларининг ижтимоий-фалсафий қарашларида борлиқ ва Олий мавжу — илоҳиёт узвий бир бутунликда талқин қилинади. Борлиқ — қуёш, олам, ва одам (жонли ва жонсиз табиат) энг олий мавжу — худонинг нур зарраларидан иборат, ёхуд борлиқ худонинг ботиний ва зоҳирий зуҳуротидир! Инсон худога қанчалик муҳаббат қўйса, қадрласа унинг зуҳуроти бўлмиш борлиқ мавжудотларини, жумладан, одамларни ҳам шунча севмоғи керак. Инсонпарликка қаратилган бу ижтимоий-фалсафий йўналишдаги таълимотда ўта таркидунёчилик эмас, балки ҳаёт гўзалликларидан баҳрамандлик ғоялари илгари сурилди.

Машраб ижтимоий-фалсафий қарашларида «Ваҳдату вужуд» ҳамда «Ваҳдату мавжуд» таълимотининг ҳар икки кўриниши намоён бўлади. Машраб «Ваҳдату вужуд» тарафида туриб зоҳидлар — тақводорларни худо билан савдо қилишда (бу дунёда мен тоат-ибодат қиламан, шунинг эвазига у дунёда жаннатингдан жой берасан) айблайди. «Иброҳимдан қолган кўҳна дўконни на қилай», «Пистани пўчоғига дўсахни жо қилғучиман» деган мисраларида олдиберди, тоат-ибодатини рад этиб, ёлғиз худо ишқида яшаш бахтдир, кўрқоқ ва таъмагирлар жойи жаннат ҳам фирибгар ва қаттоллар жабргоҳи дўзах ҳам яратган Оллоҳнинг олдида бир чақадир, яъни Оллоҳ ишқи дўзах азоб-уқубатларидан ҳам, жаннат роҳатларидан ҳам устивордир, дейди:

Ёши етмишга етиб соттурди ўзни Боязид
Маърифат бозорида, кўргил, на савдо қилди ишқ.
Шайх Библий, Шайх Атторў аналҳақ суҳбатин
Кўрди ичти бодани, Мансурни дордо қилди ишқ.
Куфр айттинг деб Насимий терисини сўйдилар,
Гўшту пўстин сўзпатиб, оламга гўё қилди ишқ.

Бу мисраларида шайхлар Боязид Бастомий, Библий, Фаридиддин Аттор, Мансур Халлож, Имомиддин Насимий қисматини тилга олар экан, Машраб уларнинг маърифат бозорида ишқ баҳосининг ҳамма нарсадан устивор эканини таъкидлайди. Машраб Имомиддин Насимий анъаналарини давом эттирди. Унинг «Менга сиғар икки жаҳон, ман бу жаҳона сиғмазам» мисраси билан бошланадиган машҳур ғазалига Машраб «Сиғмамдур», «Сиғмадим» радифли икки ғазалини назира тарзида ёзган эди. Насимийда:

Манга сиғар икки жаҳон, мен бу жаҳона сиғмазам!
Гавҳари ломакон манам, кавну макона сиғмазам!
Сурати боқу маънийи сурат ичинда тани ким.
Жисм ила жон манам, вале, жисм ила жона сиғмазам...

Машрабда:

Ажаб Мажнундирман, ҳар дашту ҳар саҳрога сиғмамдур,
Дилим дарёси нурдур, мавж уриб дунёга сиғмамдур,
Шариат ҳам, тариқат ҳам, ҳақиқат мандадур мавжуд,
Чўнон султони азмдурман, арши аълоға сиғмамдур.

Бу ғазалларни Насимий ва Машраб фалсафий қарашларининг поэтик ифодаси дейиш мумкин: икки жаҳонга сиғмаслик, машҳарга сиғмаслик, лоу иллалоҳга сиғмаслик, Байтуллоҳга сиғмаслик, даҳру замонга сиғмаслик Насимий ва Машрабнинг даҳрий шаккоклиги бўлмай, инсонпарварлик жасорати эди. Зеро, Насимий ва Машраб ижтимоий-фалсафий қарашларини чоғиштириб тадқиқ этиш авлодлар олдидаги қарзимиздир.

* * *

Шарқ адабиётининг маънавий ва бадиий бойлигини пухта ўзлаштирган Машраб ўз ижоди билан ўзбек адабиётини шеърий санъатлар билан шаклан ва услубан бойитган ҳассос шоир даражасига кўтарилди. Аёнки, ўзбек ва форс-тожик шеъриятида энг машҳур қалам аҳлларигина эришган саҳли мумтане (осону, мумкин эмас) услубида ижод қилган ноёб истеъдодли шоирлар сафида Машраб номи ҳам эъзоз билан тилга олинади. Зеро, зоҳиран қараганда халқ оғзаки шеъриятига хос чексиз равон, содда, ҳаммабоп қуйма шеърий мисрлар осон яратилгандай туюлади. Лекин, бу услубда шеърий мисралар тузиш ниҳоятда машаққатли. Машраб шеърларининг ҳаммаси ана шу машаққатли, осону, мумкин бўлмаган шеърий санъат — саҳли мумтане услубида яратилган. Машраб шеърияти ҳис-туйғуларнинг жўшқинлиги, халқ ижодига хос маъно ва манзараларга бойлиги, жозибадорлиги билан олмосдай товланиб, қалбимизни сеҳрлайди. Хўш, Машраб бу шеърий баркамолликка қандай қилиб эришди? Бизнингча, биринчи илоҳ томонидан Машрабга ҳадя этилган туғма истеъдод бўлса, иккинчидан, Машраб бу мақомга ўзбек, форс-тожик адабиётида ўзигача яратилган шеърият булоғидан қониб сув ичгани учун эришди. У Насимий, Лутфий, Навоий, Бадриддин Ҳилолий каби ўнлаб шоирлар ғазалларига тазмин ва назиралар битди. Масалан, Лутфийнинг

Сен-сан севарим хоҳ инон, хоҳ инонма,
Қондур жигарим, хоҳ инон, хоҳ инонма,

матлаи руҳида Машраб ушбу ғазалини битади:

...Лаълинг ғамидин кўнлум эрур ғунчалари қон,
Гулбарги тарим, хоҳ инон, хоҳ инонма,
Заҳри ғами ҳажрин, мени ўлдурғами етди,
Эй лаб шакарим, хоҳ инон, хоҳ инонма.

Машраб Навоийнинг «Эй сабо, ҳолим бориб сарви хиромонимға айт», «Эй насими субҳ, аҳволим дилоромимға айт» мисралари билан бошланувчи ғазаллари йўли ва руҳида «Эй сабо, борсанг дуо давлатли султонимға айт!» деб бошланадиган ғазалини яратади. Ёки Навоий ва Машраб ғазалларидан олинган ушбу мисрларни ўқийлик:

Навоий:

Оҳким ул ошно бегона бўлди оқибат,
Ҳажридин беҳудлуғим афсона бўлди оқибат...
Ёшуруи дардимни зоҳир қилди афғон оқибат,
Асрағон розимни ёйди сайли мужгон оқибат.

Машраб:

Найлайин, дилдордин бегона бўлдим оқибат,
Юз ғаму ҳасрат билан ҳамхона бўлдум оқибат...
Қилди бу чархи фалак расвои даврон оқибат,
Бору йўқими бўлди охир ерга яксон оқибат.

Машраб меросининг бугунги авлодларга яна бир сабоғи шуки, у ўзбек, форс-тожик адабиёти анъаналарини давом эттирди, улкан маданий меросини пухта ўзлаштириш шахсини намоён қилди.

* * *

3

Бобораҳим Машраб ғазали, мустозод, мураббаъ, мухаммас каби лирик жанрларнинг ҳаммасида маҳорат билан ижод қилиб, уларни турли шеърий санъатлар билан бойитди. Унинг равон, жўшқин, тасирчан шеърлари беором қалбларга юпанч, завқ-шавқ бағишлайди.

Машраб ишқий лирикаси алоҳида мавзу. Совет даврида яратилган барча тадқиқотларда Машраб гўзал қиз — ёр васфини куйлаган бачкана ошиқ тарзида ёинки, трамвай бекатида; анҳор бўйида мажнунтол тагида, бедапоядаги хилватда ахлоқсизларча ўпишиб турган замонавий «Тоҳир-Зуҳро» тимсолида ўта жўнлаштириб кўрсатилганини тан олишимиз керак. Аслида, Машраб ишқий лирикасининг моҳияти нима? Юқорида таъкидлаганимиздек, Машраб ишқий лирикасининг ёр, маъшуқа, дилдор, севги, май, муҳаббат каби образлари — булар моддий нарсалар эмас, балки тасаввуф таълимотининг сарчашмаси бўлмиш олий мавжу — Оллоҳ жамолининг бани одам ғариб кўнглига ишқ бўлиб кирувчи нурлари — ёғду-инжулардир!

«Мени девона Машрабга муҳаббатдин баён айланг,
Номози рўзадин фориғ бўлиб яккаро Машрабман...»
«Гоҳо қизил қабо кийиб, қирмизи сочбоғин солиб,
Нозу карашмалар қилиб, аҳду вафосин кўринг».
«Малаксан ё башар, ё ҳуру ғилмонсан, билиб бўлмас!
Бу ҳусну, бу назокат бирла сендин айрилиб бўлмас».

Шоир шеъриятидан бундай ишқий мисрларни кўплаб келтириш мумкин. Фаҳмли ўқувчи англайдики, бу сатрларга жо этилган ишқ, муҳаббат фақат олий мавжуга — Оллоҳга қаратилгандир!...

Машраб меросидан баҳраманд бўлишдан яна бир сабоқ шуки, ишқий ғазалларини ақл-идрок билан ўқиш ва уқиш, қўшиқларини фаҳм-фаросат ила тинглаш вожибдур.

* * *

Машраб 1673 йилда Қашқардан Наманганга — онаси ёнига қайтади. Касалманд она тез орада вафот этади. У она доғида куйиб ғазаллар битади:

Бенаводурман бу боғ ичра онамдин айрилиб,
Мен етим бўлдум нетай, қолди қанотим қайрилиб...

Наманганда «йўқлар кишиси»... қолмаган Машрабнинг кейинги қирқ йиллик ҳаёти турли ўлкаларга сафарда, дарбадарликда, мусофирликда ўтди:

Бу мусофир шаҳрида ҳар дам тутошиб ёнаман,
Ҳар қаён борсам бу кун йўлдан адошиб бораман,
На отам бор, на онам бор — ҳеч кишим йўқдур мени
Ҳар теги деворларда зору саргардонаман...
Доғлар қуйди юракка бу фалакнинг гардиши
Қисматим андоғ экан, мен жумладин бегонаман.

Фалакнинг гардишидан юраги доғ бўлган, қисмат ва эътиқод туфайли жумладин бегона бўлиб яшаган Машраб Самарқанд, Хўжанд, Тошкент, Туркистон, Бухоро, Андижон, Хўтан, Бадахшон, Яқин Шарқнинг кўплаб шаҳарларини кезиб чиқди. Машраб қайси шаҳарга, ўлкага бормасин, у ерда ўзига маслакдошлар топди, бенаво, бечора халқ аҳволини кўриб ачинди:

Дили тиғи ситамдин пора бўлғон халқни кўрдум,
Тани дарду аламидин ёра бўлғон халқни кўрдум,
Кўзи вақты саҳар сайёра бўлғон халқни кўрдум,
Муҳаббат даштида овора бўлғон халқни кўрдум,
Жунун туғён этибдур ҳар бириси бехабар танҳо...

Халқ ўз шоирини меҳр-муҳаббат билан қаршилар эди. Шу боисдан Машраб ҳақида ўнлаб латифалар тўқилган. Бу латифаларда Машраб худди Насриддин Афанди каби ҳаёт ғаддорликларини, ўша давр золим амалдорларни, амалсиз тақводорлар — шайх-зоҳидларни ҳажв-масхара этади.

Машраб элма-эл, шаҳарма-шаҳар, қишлоқма-қишлоқ кезар экан, жўшқин ғазаллар битар, ҳокимлар, уламолар билан баҳс-мунозаралар қиларди, албатта уларни енгиб чиқарди. Бу баҳс-мунозараларнинг оқибати шу билан якун топдики, 1711 йилда Балх вилоятининг Қундуз шаҳрида уламолар фатвоси ва Маҳмудий Қатағон ҳукми билан жасур қалб эгаси Шоҳ Машраб осиб ўлдирилди...

Машраб қисматидан яна бир сабоқ шуки, у юрган йўлларнинг бекатларини аниқлаш, қадим қўлёзмалар қатида яшириниб ётган Машраб ҳаёти ва ижодига оид нуқталарни излаб топиш, халқ орасида кезиб юрган латифа, саргузашт, эртак, терма, қўшиқларни тўплаш фарзандлар қарзидир.

* * *

Машрабнинг халқ орасида машҳурлиги ва халқчил ижоди XVII—XIX асрларда тузилган тазкира, тарихий ва тасаввуфий асарларда зикр қилинган. Масалан, Муҳаммад Бадеъ Малеҳонинг «Музокирул — асҳоб», «Тазкираи Фаҳмий», «Мусаввадан Абдушукур Зиё», «Тазкираи авлиёйи Мажзуб Намангоний» каби асарларда Машраб ҳаёти ва ижоди ҳақида илк маълумотлар берилган. 1889 йил «Туркистон вилоятининг газети» 26, 28, 29, 34, 39-сонларида «Наманганлик Машраб девонанинг аҳволини баёни»ни эълон қилади. Инқилобгача рус шарқшунос олимлари Н. И. Веселовский, Н. С. Ликошин, Е. П. Остроумов, В. П. Наливкин, В. Л. Вяткин каби олимлар Машраб ҳаёти ва ижодига доир тадқиқотлар яратдилар. Машраб ҳаёти ва ижодини ўрганиш совет даврида оғирроқ кечди. 60-йиллар бошларигача Машрабга қуруқ тухматлар қилиб келдик. Кейинги 30 йил давомида И. Мўминов, Ғафур Ғулом, И. Султон, В. Зоҳидов, В. Абдуллаев, А. Ҳайитметов, А. Абдуғафуров, М. Зокиров, З. Ризаев, И. Абдуллаев В. Раҳмоновлар томонидан тадқиқотларда ҳам Машраб ҳаёти ва ижоди бирмунча бачканалаштирилиб, тўғрироғи, синфийлик, ғоявийлик, социалистик реализм кўзгусига солиб баҳоланган.

Ҳозир ҳаммасидан ошиб тушгани шу бўляптики, Машраб наманганликми, андижонликми деган илм-фанга аллақачон маълум бўлган масала устида тортишув тугамаяпти. «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталигида Ҳамид Ғулом Машраб андижонлик даъвосини илгари сурди. Исматулла Абдуллаев эса бу даъвони рад этиб, Машраб наманганлик эканини таъкидлайди. Холисанилло айтганда, Машрабнинг ўзи «наманганликман» деб юз жойда айтиб қўйган бўлсада, ҳурматли ёзувчимиз Ҳамид Ғулом «Машраб андижонлик» деб қатъий даъволар билан чиқаётгани кўпчиликни таажжублантирмоқда...

Машраб ҳаёти ва ижодини Совет замонида ўрганиш сабоғи шуки, ҳассос шоиримиз ижоди қайта кўриб чиқилмоғи, холисанилло баҳоланмоғи даркор. Исёнкор шоир шеърлари ўз замонида халқ орасида қандай шуҳрат топган бўлса, ҳозир ҳам чўғи сўнмаган ана шу шеърий шуҳратни тикламоғимиз, Совет даврида нашр этилган девонларидан олиб ташланган, «тизгинланган» шеърларини аслида қандай бўлса шундайлигича халққа қайтиб бермоғимиз даркор...

Машраб ушбу ўтли мисраларида ўзидан кейинги авлодларга надомат билан васият қилмаганмиди:

Наманган шаҳридан кетсам, мени йўқлар кишим борму!
Ғариблик шаҳрида ўлсам, мени йўқлар кишим борму!
Қани қавму қариндошим, бу йўлда бўлса йўлдошим,
Кўзимдан оқизиб ёшим, мени йўқлар кишим борму!
...Қарорим йўқ турай десам, Наманганда юрай десам,
Жаҳонни сайр этиб кезсам, мени йўқлар кишим борму!

Халқ дарду-аламларини жону жисмига жойлаган, шеърларида, ҳасрат-надомат билан куйлаган исёнкор шоирнинг пок руҳи олдида маҳзун бўйин эгиб шундай дегимиз келади: Улуғ шоир, Сизни йўқлар кишиларингиз ҳалиям бор! Замон ғаддорликларидан дили ғам-аламга тўлган халқингизнинг фарзандлари гўша-гўшаларда даври-даврон суриб юрибди! Улар Сизни кеча йўқламаган бўлса, албатта, бугун йўқлайди — арвоҳингиз учун қуръон оятларини тиловат қилади, шеърларингизни ёд олади, арвоҳингиздан мадад сўрайди! Сизнинг сабоқларингиз тиниқ булоқ суви каби ҳаётбахшдир! Сиз башорат қилиб ёзганингиздек, бу Туркистон мулкида алғов-далғов ҳаёт ҳамон давом этмоқда:

Бир сози азм айла жойи номусулмондур бу мулк
Фитнаи авбош, зулму жабру туғёндир бу мулк
Бир калима ҳурматидин лекин ислом оти бор
Мутлақо кирдори ҳайли кофиристондур бу мулк...

4

Иттифоқ бўйлаб

Узоқ Шарқ. Амур вилоятининг Тинда шаҳри ўзининг ўн беш ёшлик тўйини нишонлади. Шаҳарда олтмиш мингдан ортиқ аҳоли бўлиб унинг асосини темир йўлчилар ва қурувчилар ташкил қилади. Яқинда унинг бағрида янги мактаб, билимгоҳ, болалар парки, телефон станцияси, йирик цех, тепловоз ремонт қилиш депоси қад кўтарди. Шинам ва барча қулайликларга эга бўлган хонадонларга кўчиб ўтганлар қанча. Тўғри баланд осмонўпар 16 қаватли уйлар билан бир қаторда эски нурай-нурай деб турган уйлар ҳам йўқ эмас.

Ёшлар шаҳрида ёшлар саройи йўқ. Хуллас, Тинда қувонч ва ташвишларга шерик.

Ким ҳам машина ҳайдашни ёқтирмайди дейсиз. Машина ҳайдаш учун аввало ҳайдовчини гувоҳномасига эга бўлишингиз керак.

Благовещенск шаҳридаги автомактабда техника сир-асрорларини ўрганаётган ёшлар бу муаммодан ҳоли. Мактабга йил сайин кўплаб ёшлар келаяпти. Бу ерда ҳайдовчиликдан ташқари слесарлик касбини ҳам эгаллаш мумкин.

Мактабни тугатганларнинг кўпчилик қисми ҳомийи «Амуравтотранс»да ишлаяпти.

СУРАТДА: опа-сингил Люда ва Лена Войтенколалар ҳам ҳайдовчи бўлишга орзуманд.

В. САЯПИН (ТАСС) суратлари.

Иттифоқ бўйлаб

Саида ЗУННУНОВА туғилган куннинг 65 йиллигига

«Гул ҳам, муҳаббат ҳам тирикка керак...»

Одамзот тақдири ғалати. У кўпинча қидирган кишисини ҳаётдан тополмайди ва хаёлан кимнидир кашф қилишга мажбур бўлади, гоҳо ўзини ҳаётда кўрмаган инсонга меҳр қўйиб, унга сиғиниб яшаши ҳам мумкин.

Менга ҳам Саида опа билан ҳамсуҳбат бўлиш, лоақал бир марта бўлса-да, унинг дийдорига тўйиш бахти насиб этмаган. Ҳолбуки, мен болалигимда: «Катта бўлсам, албатта, Саида Зуннуновани қидириб топаман, унга гул ҳадя қиламан, машқларимдан ўқиб бераман!» деб ният қилардим ва Саида опанинг мени қучоқ очиб кутиб олишларига жуда-жуда ишонардим. Нега энди айнан у билан учрашмоқчи бўлганман! Бунинг сабабини ўзим ҳам яхши билмайман. Ҳар ҳолда менинг тасаввуримдаги Саида опа ниҳоятда кўркам, мулойим, беозор, ва эътиборлигина бўлиб қолмай, унинг қарашларида одамни ўзига чорлайдиган яна нималардир бор эди. Шунинг учун бўлса керак, мен унинг суратларига тикилиб бу истараси иссиқ адибани кўргим келаверарди. Негадир ўша пайтларда Саида Зуннунова билан учрашишга улгурмай қолишим ҳам мумкинлигини ҳеч хаёлимга келтирмаган эканман. Бахтга қарши шундай бўлди!..

Кечагидек эсимда: «Саида Зуннунова оламдан ўтибди» деган машъум хабарни биз Андижон Давлат педагогика олий билимгоҳида ўқиб юрган кезларимизда эшитдик. Ўша куниёқ биз ўқиётган билим даргоҳида таъзия маросими бўлди, биз ҳамюртимиз ва фахримиз бўлган шоира опамиз билан хаёлан видолашдик, мангуликка кузатдик. Хайриятки, муаллимларимиз орасида марҳуманинг дўстлари, қадрдонлари бор экан. Ўқитувчиларимиз Меҳри опа Ашурова ҳамда Сайфиддин Жалиловларнинг Саида опа ҳақида гапириб берган хотираларини биз — тўполончи талабалар ҳам кўзимизга ёш олиб тингладик.

Ўшандан кейин Саида Зуннуновани яна ҳам кўпроқ эслайдиган бўлиб қолдим. Тўғриси, мен уни даставвал насрий асарлари орқали таниганман, севиб қолганман. Аёл қалбининг ҳокисор нафаси уфуриб турган ҳикояларини ўқирдиму, «Саида Зуннунова ҳозир зўр роман ёзаётган бўлсалар керак!» деб ўйлайверардим. Афсуски, у мен ва мен каби жуда кўп мухлислари ўқишни орзу қилган йирик асарни ёзолмади, балки энди роман ёзиш даражасида ҳаётий тажриба тўплаган маҳалида, астойдил енг шимариб ёзиш палласига етганида вафот этди...

Ҳозир Саида Зуннунованинг шеърларини кўпроқ ўқигим келади:

...Шунда дардинг билан
Мен бўлдим пайдо,
Дардим сукунатни
чилпарчин қилди,
Ишқдан офтоб ясаб
осмонга илди,
Ўзим яратдиму,
ўзимман шайдо.
Ипак нурларига
чирмашиб шунда,
Оламга ёйилдим сени
ахтариб,
Кундуз тополмасдан
югуриб, ҳориб,
Кўз бўлиб осмонга
сочилдим тунда...

Шеърларни қайта-қайта ютоқиб ўқирканман, чиндан ҳам шоиранинг дарди сукунатни чилпарчин қилиш даражасида кучли бўлганига имон келтираман.

Мана ўн тўрт йилдирки, Саида Зуннунова орамизда йўқ. Агар у киши ҳаёт бўлганларида куни-кеча 65 ёшга тўлиб, давраларимизнинг кўрки бўлиб ўтирарди. Қизиқ, бизнинг орамиздаги масофа узоқлашган сайин мен унга тобора яқинлашаётганга ўхшайман. Шундай кезларда Саида Зуннунованинг яқинлари билан ёнма-ён яшаётганимни ўйлаб тақдирга минг бир шукроналар айтгим келади. Улар билан Саида опа тўғрисида истаганча суҳбатлашишимиз мумкинлигини эслаб хурсанд бўламан.

Бундан роппа-роса саккиз йил олдин Саида опанинг севимли ва садоқатли шогирди, бизнинг устозимиз Мукаррама Муродова билан шоиранинг муборак излари қолган, қутлуғ нафаслари теккан хонадонга борганимизни эсласам ҳали-ҳали ҳаяжонланаман. Ўшанда Саида Зуннунованинг пластинкага ўз овозида ёзиб олинган шеърларини унинг оила аъзолари билан биргаликда тинглагандик. Ҳеч қайси шоирникига ўхшамайдиган овоз. Шеър ўқиш оҳанглари ҳам тамоман бўлакча...

Хўрсинма азизим,
хўрсинма сира,
Сени хомуш, ғамгин
кўргандан кўра
Ўзимни оловга тутганим
осон.
Жилмайгин, жилмайиб
менга бир қара,
Ахир кулиш учун
яралган инсон.

Ажаб, ўзинг бир кўришни орзу қилган шоира хонани тўлдириб бир қадар синиқ ва ўксик овозда, худди чорасиз дилларга тасалли беришга интилаётгандек энтикиб-энтикиб шеър ўқиса-ю, сен унга гул тутолмасанг!..

Кўнглимдаги армон яна ғалаён қила бошлайди. Беихтиёр Саида опадаги фазилатларни, сабру тоқат, андиша, ижодкоргагина хос бўлган мағрурликни, унинг асарларидаги табиий ва самимий руҳни шоира опаларим, қаламкаш дугоналарим, сингилларимнинг ижодидан, ҳаётидан қидириб кўраман. Баъзан қайсидир жиҳатларини топгандек бўламан, баъзан...

Гарчи ижодкорлар бағри кенг одамлар тоифасига кирсалар-да, уларнинг шунчалик нозиктаъб ва инжиқ атворли бўлишлари ҳам табиийдир. Шу маънода Саид Аҳмаддек меҳнаткаш ва жонкуяр ёзувчига муносиб рафиқа бўла олишлик ҳам ўзига хос жасорат эдики, Саида Зуннунова бу мушкул вазифанигина эмас, балки у билан ёнма-ён туриб қалам тебратишнинг ҳам уддасидан чиқолган аёлдир. Ёзганда ҳам ҳеч қачон эскирмайдиган, ўқувчини китобдан бездирмайдиган, чарчатмайдиган асарлар ёзди. Биз унинг ҳанузгача оҳори тўкилмаган шеърларини, достонларини, ҳикоя ва қиссаларини ўқисак, кўксимизга сиғмай безовталанаётган юрагимизга музцек шабада теккандек роҳатланамиз.

Назаримда, Саида опа юз ёшга кирганларида ҳам биз уни буви ёки момо деб хотирлашга журъат қилолмасак керак. Негаки, у суратларида ҳам, асарларида ҳам айни етуклик ёшидаги ижодкор, оқила бир аёл сифатида бизларни ўзига чорлаб тураверади.

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА.

СУРАТДА: С. Зуннунова ҳамкасблари билан.

Суратчи: С. МАҲКАМОВ.

Саида ЗУННУНОВА

ПАЙВАНД

Ўтган йилги пайванд кирди ҳосилга,
Битди пўстидаги пичоқ ўрни ҳам.
Энди бир тан бўлиб, чирмашиб маҳкам,
Хушрўй гулларини кўз-кўзлар елга.
Ажратиб бўлмайди энди уларни,
Қорни ҳам, ёзни ҳам кутади бирга.
Кессангиз болтага бош тутар бирга,
Бирга кўкаради, бирга қулайди.
Тирик етим қилиб ўғил-қизини,
Ажралиб кетсалар баъзан одамлар,
Пайвандни эслайман мен шундай дамлар,
Бир ўкинч кўзимга чиқади сизиб.
Наҳот бирга-бирга сурса-ю умр,
Бегоналик турса соясин ташлаб...
Пайванд гуркирайди кўзимда яшнаб,
Бизда қонун шундай дегандай мағрур.

СЕВАРМИКАН

(ҚЎШИҚ)

Дарёларнинг ул юзида уйларингиз,
Олислардан эшитилар куйларингиз.
Кунда-кунда кўролмасам бўйларингиз,
Тун кечалар уйқу бермас ўйларингиз.
Дарёлари кечиб ўтсам, кечиб ўтсам,
Қушлар бўлиб учиб ўтсам, учиб ўтсам.
Шамол бўлиб гулшанлардан гул атрини
Бошингиздан сочиб ўтсам, сочиб ўтсам,
Сув бўйида узоқ туриб сурманг хаёл,
Сочларингиз мушкин олиб ўтса шамол.
Ўзгаларга тарқатма деб қизғонаман,
Дилгинамга келур малол, келур малол.
Дарёларда ёр сочини ювармикан,
Гумонларни хаёлидан қувармикан.
Йўлларига атир гулу, райҳон эксам,
Бир қайрилиб кўз учида севармикан!

САҲНАДА — «ТУРОН ШОУ»

Бугунги кунда ўзбек миллий эстрадасининг ривожланиши учун кенг имкониятлар яратиб берилмоқда. Яқинда «Кино уйида» жумҳуриятимизнинг ёш, истеъдодли хонандалари иштирокида «Турон шоу» концерт дастури томошабинларга намойиш қилинди. Дастурни Агра қурилиш Тошкент тижорат банки, Ўзбекистон телевидениесининг Тошкент студияси, «Пушен» овоз ёзиш студияси ва «Турон» ижодий уюшмаси ҳамкорликда тайёрлашди.

«Турон шоу» концерт дастурида Даврон Ғойипов бошчилигидаги «Бу нима, бу» гуруҳи, Ҳуснииддин Ҳолиқов раҳбарлигидаги «Ниҳол», Хоразмнинг «Сабо» ансамбллари ҳамда илк бора ўз концерт дастурини кенг жамоатчиликка тақдим этган «Турон» эстрада гуруҳи қатнашдилар.

Концерт якунида «Бу нима, бу» гуруҳи раҳбари Даврон Ғойипов йилнинг энг яхши эстрада хонандаси деб топилди. Концерт иштирокчиларига эстрада совғалари топширилди.

СУРАТЛАРДА: «Турон шоу» концерт дастуридан лавҳалар.

Сураткаш: И. ШЕРБЕК.

Шахсий фикрим

Мен бардошнинг, сабрнинг қизиман

Озми-кўпми журналистик фаолиятим давомида замондошларим билан кўп учрашганман. Турли тақдирли одамларни кўп кўрганман. Уларнинг «фидокорона» меҳнат қилаётгани-ю, «фаровон» ҳаёти ҳақида ҳам кўп ёзганман. Бугунги кунда ҳар бир инсон янгича фикрлай бошлади: олиму шоирлар, раҳбару ижрочи — ҳамма-ҳамма ўзида жанговарлик кайфиятини сезмоқда. Ерга, элга, замонга, маконга... юрак-юраги билан қуллуқ қилмоқда, аралашмоқда. Шунинг ўзи ҳам сўнгги тўрт-беш йил бизга жуда катта нарса берганидан далолатдир. Майли, сиримиз кўчага чиқса чиқсин, инсондек яшайлик. Чунки дунёга бир марта келамиз. Шундоқ ҳам қисқа умримизнинг шоху бутоқлари бир-бирига туташ. Демак, ҳақиқатни баҳсларда намоён қиламиз. Лекин мен ана шундай тортишувларда ҳам негадир ўйланиб қоламан. Негадир, катталар нима деркин, кўпни кўрганлар бор ахир! Сабрли, бардошли бўлайлик-чи, бу ёғига худо пошшо... деган бир истиҳола ҳам тилимни, ҳам дилимни боғлаб туради. Нега шундай? Негаки, мен БАРДОШнинг қизиман. САБРнинг фарзандиман. Лекин қачонгача? Қачонгача-а, ахир? Юртимиз ҳакамлари яхши турмуш учун соатлаб мажлислар қилмоқдалар... Унда сўзга чиқаётганларнинг ҳаммаси — ҳақ. Аммо... Чиндан ҳам ҳаммамиз фақат қораларни кўриб, кўзимиз фақат қораларда дўнадиган бўлиб қолди. Ўтган кунларимиздан нолишга берилдик. Бугунги куннинг азоб-уқубатларини гўё энди кўргандек бўлдик. Энди самимиятга, ошкораликка ўрганаётган янгича фикрловчи одамларимизга ҳадеб хунук воқеаларни айтабериш, ҳадеб етишмовчиликлару камчиликлардан қулоғига хиргойи қилабериш мумкинми?

Атрофга қаранг. Одамларга, дўконма-дўкон кезиб юрган қизу жувонларга қаранг! Аслида ҳаммасининг эгни бут. Қўлида пул. Ранг-рўйи жойида. Аммо нигоҳида норозилик. Гап-сўзларида ҳаётдан қониқмаслик. Синглимнинг шундай нолишларини эшитиб, жим туролмадим, — Маҳмуда, — дедим. — Нега бунча оҳ-воҳ қиласан?! Ҳали она сути оғзидан кетмаган қизинг учун сеп йиғасан, энди йўлга кирган ўғлингга пул тўплайсан... Менга қолса, саноатчиларимиз тўрт-беш йил ҳеч қандай кийим-кечак ишлаб чиқаришмаса ҳам майли эди? Жавонлардаги қўша-қўша кийимларимизга шамол тегарди...

— Рост, — гапга қўшиладилар онамлар. — Уйда ўтирадиган мендек олтмиш яшар хотиннинг ҳам кийим-кечаги оламга сиғмайди-я! Қишлик, ёзлик оёқ кийими дейсанми, қўша-қўша пальто-ю плащчларни айтмайсанми? Уларни қачон кияман, билмайман. Бирини кийиб улгурмасимдан яна бир янгиси чиқади.

Яқинда илғор сут соғувчи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Мунаввара Исҳоқова радиода шундай деди: «Фермага» борган кезларимни эслайман. Яланг оёқ, ямоқ кўйлакда. Онам менга оқ йўл тилаб, шундай деганди: «Олти укангнинг ташвиши сен мурғаккина боламга тушибди. Бундан ҳам бахтлиман, ҳам дардлиман. Кунлар келади, дўконлардан ўнтасини танлаб, бирини оласан».

Очиғини айтинг, чиндан ҳам онахон айтган кунлар келмадими? Уруш — ботирни, жаҳл — донони, йўқчилик — дўстни синайди. Ҳар бир кунимиз битта китобга арзийдиган ажойиб кунларда, яхши-ю ёмонни синашимиз осон кечаяпти. Метрода кетаяпман. Мендан нарида турган кекса кишига кўзим тушди. Унга тавозе билан ўрин бердим. «Раҳмат» — деб ўтирди у киши ва ёнидагиларга деди: — «Ҳозирча беришяпти ўзбеклар ўрнини. Ҳозирча!...» Рўпарадаги ўспирин эса истеҳзо қилди. — «Йўқ, етмиш йил бердик ўринни, яна етмиш йил бера турамиз...»

Нима бўлган ўзи бу одамларга? Нега бири-биридан аламини олишга интилади. Бозорлардаги нарх-навонинг баландлиги, оддий нарсаларнинг етишмаслигига бир мамлакатда бир неча миллат вакиллари яшаётганлиги сабабми?! Қани энди, буларнинг бари туш бўлса! Бундан йигирма йиллар аввал эшитган гапимнинг ҳақиқати — туш бўлса? Раҳматли ўқитувчимиз Ориф ака Шарафуддинов шу кунларда тез-тез ёдимга тушаверадилар. Дарс пайтида харитадан Берлинни топиб бериб, у кишига савол бердим: — «Ориф ака, яна уруш бўладими?» «Йўқ, — дедилар нўғайча ширин тил билан. — Энди ҳеч ким уришмайди. Ҳамма гап ўзимизда қолган. Ўрис, қозоқ, тожик... деб ажратмасак, ҳеч қачон, ҳеч қанақа уруш бўлмайди!»

Арманистонда зилзила бўлди. Биродарларимиз совуқда, ёвуқда қолдилар. Дунёнинг турли бурчидан турли миллат вакиллари учиб келишди... Ҳисор зилзиласи ҳам халқларнинг, миллату элатларнинг кимлигини синовдан ўтказди. Телелавҳаларни кузатиб, матбуотни юрагим титраб кўздан кечириб, аччиқ ҳақиқатни туйдим: биз бандалар чиндан ҳам ношукрмиз. Борига шукр. Йўғига фикр қилиб тинч, осойишта яшашни ўргана олмаяпмиз.

Нега бунча ҳовлиқамиз? Нега бунча шошамиз?

Ана шундай бошга кулфат тушган кунларда инсон-инсонга азиз бўлиб кетар экан. Шу азизликни тинч кунларимизда нега юракдан ҳис қилмаймиз-а? Аксарият қишлоқ эркаклари бўш вақтларини чойхоналарда ўтказишади. Чойхоналар — биз билган маърифат ўчоқлари... Бир вақтлар Машрабхонлик, Бедилхонлик, Навоийхонликлар қилинган. Фарзандлар катталарнинг «Ёрилтош», «Алпомиш»лардан сўйлашларини жон деб эшитишган! Ҳозир-чи? Аксинча! У ерда қимор ўйналади, ичкилик ичилади... у ҳам, бу ҳам йўқ бўлса... Ғийбат қилинади? «Палончининг қизи сондан чиқибди». «Писмадончининг хотини». Бунинг оқибатида, кўриб турибсиз, кучга тўлган ўсмирларимиз жиноятга қўл уришмоқда. Фаришта «омин» деган қизларимиз чиндан ҳам издан чиқмоқда... Ота-боболаримиз яхши сўз билан яхшиликка ундаб, фақат яхши гапларни гапириб, фарзандларни тарбиялаб келган эди.

Ўз-ўзини таниш, ошкора завқланишу ошкора нафратланиш замонасига ўтганимиздан бери ҳам қанча қирғинбаротлар, ур-тўполонларни бошимиздан кечирмадик. Биров-бировни тушунмаслик ёки тушунмоқни истагшга ўзида сабр тополмаслик, бировни тинглашдек санъатдан бегоналик — бошимизга қорлар ёғдирди.

Ҳадисда айтилишича «бахтли одам фитна-фасодлардан четда юрувчи ва мусибатга сабр қилувчи кишидир». Бир ўйлаб кўринг: Сиз бахтлимисиз? Фитна-фасодлардан четда юрасизми? Мусибатларда сабрингизни баён қила оласизми? Қайсидир маънода ҳар бирингиз барибир, «йўқ» деб жавоб қилишингиз турган гап.

«Кўр кўзлар деворга теккач, очилади», деганлари рост экан. Омборхона-ю заҳар-заққум дорилар сақланадиган чордеворга айлантирилган масжидлар ўз эгаларига қайтариляпти. Шундайларидан бирига 10 яшар ўғлим ҳам чиқадиган бўлди. Ҳар куни ҳар турли янгилик билан келади уйга: «— Дада! — дейди ишонч билан ҳам ҳавотиру, ҳам ташвиш билан. — Энди сиз ҳам чекмайдиган бўласиз. Уйга ичкилик кириши ҳақида эса гап ҳам бўлиши мумкин эмас.

— Нега? — кулиб сўраймиз ундан.

— Охиратингизни ўйлайдиган пайт келди энди, дада! Ҳаром-ҳариш ишлардан нари юрмоғи керак, мўмин-мусулмон дегани!

— Сиз нима чақаяпсиз азиз оғзингизда, биласизми? — Юзланади у акасига.

— Писта.

— Писта эмас, билсангиз у — фиръавннинг ахлати! Жаннатдан шунинг учун абадул абад бадарға қилинган экан...

Ва ҳоказо шунақа гаплар... Ёлғон гапиришни ўзига эп кўрмайди.

Оиланинг тинчлиги учун айрим ҳолларда акани укага, укани акага яхши кўрсатгиси келади онанинг. Хаёлий орзуларини ҳам қўшиб сўйлайди, шундай дамларда...

— Ойижон, — дейди ўғлим, — бундай ёлғонни қўшманг. Яхши ёлғон бўлса ҳам барибир, ёлғон-ёлғон-да! Ёлғоннинг охири вой бўлади!...

Беихтиёр ўйланиб қоламан. Бу қадар бурроликни, диёнату доноликни қандай қилиб жуда тез унинг онгига қўйиб қўя олди, дин пешволари?

Оқ ниятларимнинг ниҳояси, эзгу ҳисларимнинг чеки йўқ. Онаман, тинч яшасам, дейман. Ҳар оқшом дастурхоним атрофидаги яқинларимнинг ўрни бўш бўлмаса, дейман. Оламда энг бахтиёр инсон — эрталаб ишхонасига, севимли касби-ю, қадрдон касбдошлари ҳузурига, кечқурун эса азиз гўшасига, жондан азиз жигарбандлари ҳузурига ёруғ юз билан кириб келса, дейман!

Умида АБДУАЗИМОВА,
шоира.

Ойнаи жаҳонда

20 ФЕВРАЛЬ — ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

9.00 «Унинг қайлиғиман». Бадиий фильм («Мосфильм»). 10.20 «Болалар— бизнинг келажагимиз». Кинопрограмма. 11.00 Хайриддин Султонов. «Мозийдан бир саҳифа». Ҳабибулла Қодирийнинг «Отам ҳақида» асари асосида видеофильм. 2-қисм.

* * *

18.00 Янгиликлар. 18.05 «Дангаса қиз». Мультфильм. 18.15 «Дилдан ўйнаб, қувнаймиз». Болалар учун концерт. 18.50 «Мустақиллик ва бозор иқтисодиёти». 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 Тошкентда Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон фильмларининг регионал кўриги. Туркманистон киносанъати. 20.30 «Ахборот». 20.50 Мақомчилар ансамблининг хонандалари —Ҳуррият Исроилова ва Жўрахон Раҳимовларнинг концерти. 21.30 Москва. «Вақт». 22.15 «Доира даврғи». Жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист Талъат Сайфутдинов. 23.05 «Содиқ шогирд». Бадиий фильм («Мосфильм»). 00.30 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● МТ I

7.00 «Тонг». 9.30 Ишчан чопар. 9.45 «Эртага уруш бўлди». Бадиий фильм. 11.15 «Болалар мусиқий клуби». 12.00 Мультфильм. 12.05 «Янги йил детективи». Хореографик ҳазил. 12.30 «ТСН». 12.45 «Сўз». Адабий-бадиий программа. 14.15 «Дунаевский мусиқаси». Фильм-концерт. 15.15 Ҳужжатли фильм. 15.30 «ТСН». 15.45 «Гаровга тикилган ҳаёт». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 8-фильм. 16.40 «Томошабинлар меҳри соврини» кинофестивали. «Йўлак». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Қирғизистон). Саховат ва меҳр-шафқат ҳақида. 17.00 Ҳужжатли фильмлар. 17.30 Болалар соати (инглиз тили дарси билан). 18.30 «ТСН». 18.45 «Инсон ва қонун». Ҳуқуқий видеоканал. 20.00 «Олимпийский» спорт комплексида АРС студиясининг концерти. 21.30 «Вақт». 22.15 В. Николаев куйлайди. 22.50 Хоккей. СССР чемпионати. «Спартак» —«Динамо» (Москва).

Тунги телевидение

01.30 «Николло Паганини». Тўрт серияли телевизион бадиий фильм. 2-серия. 02.35 «Оперетта, оперетта».

ТУЗАТИШ

Рўзномамизнинг 16 февраль сонидаги «Ким бировга чоҳ қазиса...» сарлавҳали мақоланинг 4-бет иккинчи устунидаги «Менга» сўз бошисининг 19-сатри «бир дўста гул берди-ю, ўша ернинг» деб тузатиб ўқилсин. Давоми матн бўйича.

Мавзуга қайтиб

«Йўқдан бор бўлган даргоҳ»

(«ЁШ ЛЕНИНЧИ», 1990 ЙИЛ 23 ОКТЯБРЬ)

Баъзилар хаёлига нима келса, ўшани қилишга уринишмоқда. Оқибатини, кейин нима бўлишини ўйлашга уларда ё сабр, ё тоқат йўқ. Агар шундай бўлмаганда, Самарқандда салкам бир ярим минг йигит-қиз, уларнинг ота-оналари азият чекармидилар?

У қандай ўқув даргоҳики, на унинг ўқув хонаси, белгиланган мутахассислари, бошпанаси бўлмаса. Талабалари талабалик нафақаси олиб, ётоқхонада турмаса.

Тўғри, ҳар бир йигит-қизнинг ўз орзуси бор. Кўпчиликнинг олий маълумотли бўлгиси келади. Эҳтимол, Самарқанддаги пулли кўп қиррали ўқитиш маркази яхши ният, яхши ғоя билан бошлангандир. Унинг ташкилотчилари ишни бу тахлит тугашини хаёлларига ҳам келтиришмагандир.

Бу пулли ўқитиш маркази дабдурустдан 1419 нафар йигит-қизга талабалик «бахш» этди. Яъни талабаларга ўқув билети, синов варақаси, қолаверса, маълумоти ҳақидаги дипломни қайси вазирлик тақдим этиши ва улар нимага асослаб берилишини ҳал этмай туриб ўқув маркази ўзига берилмаган ҳуқуқни даъво қилди.

Ҳозир ўқув маркази фаолияти ҳуқуқни муҳофаза қилиш ходимлари томонидан ўрганилмоқда. Самарқанд шаҳар, Боғишамол ноҳия прокуратураси бу ўқув маркази фаолиятини молиявий тафтиш этмоқда, қабул жараёнида талабалардан йиғиб олинган барча маблағларни эгаларига қайтариш чоралари кўрилмоқда.

Молиявий чалкашликлар, айрим сохтагарчиликлар қонун муҳофазаси ходимлари томонидан тегишли жазоланар. Лекин 1419 нафар йигит-қиз тақдири-чи? Уларнинг беҳуда ўтган вақтлари, алданиб қолганликлари учун қонун қандай чора кўради?

Бу ўқув маркази атрофида анча шов-шув бўлди. Қанча масъул лавозимдаги шахслар вилоят фирқа қўмитаси бюросида огоҳлантирилди. Бу вазият бўлмаслиги ҳам мумкин эди. Бизнинг айбимиз — воқеа-ҳодиса рўй бергандан кейингина ҳаракатга тушамиз, муҳокама қиламиз, чора кўрамиз. Яхшиямки, бу замонда қилган иши учун жавоб бериш бор.

Билим пулга сотилмаслиги керак. Ҳар қандай шароит-вазият бу фикрни йўқ қилолмайди. Бу учун азият чекиш, асаб бузишга тўғри келса-да.

Гули ЧЕҲРА,
«Ёш ленинчи» мухбири.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Муқаддас АБДУСАМАТОВА, Зиёвиддин ОРТИҚХЎЖАЕВ, Карим РАҲИМОВ, Фаррух РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Зайниддин РИХСИЕВ (масъул котиб), Қурбон ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; табиат ва экология — 32-57-52; иқтисодиёт ва тижорат — 32-58-47; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; халқ таълими — 32-58-48; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва тақриз этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси

Буюртма: 4678

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12